

با مهر «مهر» را دریابیم؛

در احوال زبان فارسی و مسئله دوزبانگی

دکتر مریم دانشگر^۱

تلاش‌های متعدد، اکنون نیز طرح آن به‌عنوان یک «مشکل» آموزشی ضروری باشد، مشکلی که سرخ اصلی آن به زبان رسمی و تسلط نیافتن بر آن، گره می‌خورد.

برای بررسی این فرضیه که ضعف در به‌کارگیری زبان در مناطق دوزبانه از عوامل تأثیرگذار بر افت تحصیلی دانش‌آموزان است، نگاهی به نتایج نمرات امتحانات نهایی دانش‌آموزان کشور می‌اندازیم. مقایسه‌ها نشان می‌دهد ضعیف‌ترین نتایج تحصیلی به مناطق و استان‌های دوزبانه تعلق دارد. در یک بررسی که شرح آن قبلاً در همین خبرنامه ارائه شد (نک. «بررسی نمرات درس زبان و ادبیات فارسی ...»، خبرنامه شماره ۱۳، ص ۴-۶) نمرات امتحان نهایی درس‌های زبان فارسی و ادبیات فارسی استان‌های مختلف مقایسه شده‌اند؛ استان‌های خوزستان، لرستان، کهگیلویه و بویراحمد و کردستان ضعیف‌ترین نتایج را داشته‌اند و در مقابل استان‌های یزد، خراسان جنوبی و اصفهان به بالاترین امتیاز دست یافته‌اند. تفاوت میان پایین‌ترین و کم‌ترین امتیاز نیز میزان قابل توجهی است؛ ۶۳ امتیاز در مقابل ۵۹۶ امتیاز، به‌راستی که تفاوت از زمین تا آسمان است. اگر دسترسی به آمار ترک تحصیل دانش‌آموزان استان‌های کشور ممکن بود و می‌توانستیم آن‌ها را باهم مقایسه کنیم مطمئناً نتایج تأمل برانگیز دیگری حاصل می‌شد اما متأسفانه چنین اطلاعاتی وجود ندارد، به‌جای آن با اطلاعات موجود مقایسه‌ای میان ورودی و خروجی دانش‌آموزان انجام می‌دهیم. آمار دانش‌آموزان ورودی اول دبستان در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ در مقایسه با خروجی پنج سال بعد، همان گروه دانش‌آموز که به کلاس

ششم دبستان در سال ۹۴-۹۵ رسیده‌اند، در استان تهران سه درصد کاهش را نشان می‌دهد درحالی‌که همین آمار در استان خوزستان با دوازده درصد و در استان لرستان با یازده درصد کاهش همراه بوده است (منبع: سالنامه آماری وزارت آموزش و پرورش در سال‌های مربوط). چنانکه ملاحظه می‌شود آمار ترک تحصیلی‌های استان‌های خوزستان و لرستان میزان قابل توجهی بالاتر از تهران است.

در کنار زبان فارسی، به‌عنوان زبان اصلی آموزش رسمی در همه مدارس و دانشگاه‌ها، حضور زبان‌ها و گویش‌های متعدد محلی که جمعیت زیادی از اقوام ایرانی را تحت پوشش خود قرار داده است، امتیاز ارزشمندی است که کشور ما از آن برخوردار است. امروزه به‌ندرت می‌توان کشوری را سراغ داشت که لااقل بخشی از جمعیت آن به دو یا چند زبان تکلم نکنند. مسئله دوزبانه یا چندزبانه بودن کودکان در شروع تحصیل، از مسائل فراگیر جهانی

است که در تمامی کشورهای دنیا موردتوجه قرار گرفته و حتی امروزه به‌عنوان امتیازی مثبت در یادگیری مطرح شده است. دوزبانه‌ها در تعاملات زبانی از راهبردهای ارتباطی پیشرفته استفاده می‌کنند، در یادگیری کلمات جدید توانمندتر هستند و در کنش‌های هوشی برتر از یک‌زبانه‌ها عمل می‌کنند. اما برای رسیدن به این مرحله یعنی مرحله تبدیل دو یا چندزبانگی کودکان از یک معضل آموزشی به یک امتیاز مثبت و فرصت آموزشی، مسیری پرپیچ‌وخم پیموده شده است. در صورت نداشتن برنامه‌ریزی دقیق زبانی برای آموزش صحیح، وجود این گویش‌ها و زبان‌ها سبب اختلال در یادگیری کودکان می‌شود، اختلالی که دامنه فراگیری آن معمولاً دوران نوجوانی و بزرگسالی ایشان را نیز تحت‌الشعاع قرار می‌دهد. این

اتفاقی است که متأسفانه در کشور ما رخ داده است. هرچند در ایران دو یا چندزبانگی به‌عنوان یک «مسئله» نظام آموزشی به رسمیت شناخته شده، دلایلی مانند زمان طولانی حصول نتیجه سبب شده است که باوجود

۱ عضو هیئت علمی فرهنگستان زبان و ادب فارسی، معاون گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

تلاش‌هایی که به ثمر رسید و به رایگان شدن آموزش پیش‌دبستانی در مناطق محروم دوزبانه انجامید از جمله برنامه‌ریزی‌های بلندمدت و موفقی بود که نیروی محرکه بالایی را به بخش آموزش این مناطق وارد کرد. سال گذشته باهمت و کوشش‌های فردی و جمعی بسیاری، کودکان زیادی بر صندلی‌های کوچک مدرسه نشستند و معلمان بسیاری در بخش آموزش پیش‌دبستانی مشغول به کار شدند. فعلاً از طرح این سؤال‌ها چشم‌پوشی می‌کنیم که: محتوای آموزشی چه بوده و چگونه اجرا شده، یا اینکه چرا هیچ سرانه‌ای بابت این دانش‌آموزان به مدرسه تعلق نگرفته است، یا چرا حقوق ناچیز مربیان که به کرایه رفت‌وآمد آنان هم نمی‌رسیده هنوز پرداخت نشده و یا...؟ به طرح این سؤالات نمی‌پردازیم اما به سرنوشت کودکانمان می‌اندیشیم و دغدغه‌هایمان را پایان‌یافته نمی‌دانیم.

گذر به سمت توسعه تنها از مسیر آموزش میسر خواهد بود و تسلط بر مهارت‌های زبانی، نخستین و مهم‌ترین شرطی است که می‌تواند شروع خوبی برای آموزش رقم زند و استمرار موفقیت‌آمیز آن را تا مراحل تکمیلی و کسب دانش‌آموختگی تضمین کند. به همین دلیل لازم است تسلط بر مهارت‌های زبانی پیش‌شرط همه آموزش‌ها دانسته شود و برای تمامی کودکان، از فارسی‌زبان تا دوزبانه و چندزبانه، امکان دریافت آن با بهترین امکانات فراهم شود.

مقایسه دیگری انجام می‌دهیم میان خروجی دانش‌آموزان کلاس سوم راهنمایی در سال تحصیلی ۹۰-۸۹ با همان دانش‌آموزان که طبیعتاً پس از سه سال در سال ۹۳-۹۲، به کلاس سوم دبیرستان رفته و قرار است دیپلم بگیرند. نتایج نشان می‌دهد کاهش آمار دانش‌آموزان، از پایه سوم راهنمایی به پایه سوم دبیرستان، در تهران با پنج درصد، در خوزستان با یازده درصد، در لرستان با چهارده درصد و در کردستان با شانزده درصد همراه بوده است. تفسیر عددی این کاهش معادل است با حدود ۷۵۰۰ نفر از دانش‌آموزان استان خوزستان و حدود ۳۵۰۰ نفر از دانش‌آموزان استان کردستان که بعد از گرفتن مدرک سوم راهنمایی، به دلایلی، تحصیل خود را کامل نکرده و حتی دیپلم نگرفته‌اند.

هرچند جامعه به نیروهای متعدد و متنوع کاری نیازمند است اما کودکان باید مهارت‌های لازم را در محیط‌های امن و ایمن، بر اساس آموزش‌های اصولی و درست کسب کنند. صرف‌نظر از تأثیر عوامل فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی، یکی از دلایل ترک تحصیل دانش‌آموزان را باید ضعف تحصیلی و ناتوانی از حضور موفق در کلاس درسی دانست. تقویت بنیه علمی دانش‌آموزان به‌منظور جلوگیری از ورود به دور باطل کمبودهای علمی و شکست‌های پیاپی نیاز به مطالعات و برنامه‌ریزی‌های ویژه و متفاوتی برای گروه‌های مختلف دارد، مطالعاتی که به‌ویژه بر گروه دانش‌آموزان دوزبانه تأکید داشته باشد.

زبان و ادبیات فارسی در بنگلادش

دکتر الهام حدادی^۱

دکتر فرهاد درودگریان^۲

پیشینه زبان و ادبیات فارسی در بنگلادش

کشور بنگلادش برای ایرانیان آنچنان ناشناخته است که بعضی از ایرانیان حتی نام این کشور به گوششان نخورده است؛ اما برخلاف این موضوع، کشور ایران آنچنان برای ملت بنگلادش شناخته شده است که یکی از افتخارات آنان نسبت دادن خود به اصالت ایرانیان است. مغفول ماندن کشور بنگلادش حتی برای دولتمردان ایرانی نیز آشکار و مشهود است و متأسفانه هنوز پژوهشی جامع در زمینه همکاری‌های گسترده‌ای که ایران می‌تواند از هر جهت از تجارت تا فعالیت‌های فرهنگی گرفته در این راستا انجام دهد، صورت نگرفته است. شاید علت اصلی این امر توجه بیش‌ازاندازه به ظواهر این کشور از جمله مسئله فقر است که گویا با شنیدن نام کشور بنگلادش واژه بعدی که به ذهن متبادر می‌شود، موضوع فقیر بودن این کشور است؛ اما در حقیقت در لایه‌های عمیق فکری و فرهنگی این مردم آنجا که به بحث بن‌مایه‌های اصیل ملیتی یک کشور که در ناخودآگاه قومی آنان شکل گرفته است، نظری انداخته شود، اصالتی ریشه‌دار در آنجا یافت می‌شود که بخش اعظم آن به واسطه زبان و فرهنگ ایرانیان و فارسی‌زبانان در این کشور خلق شده است و صد افسوس که امروزه ما بسیار از آن بی‌خبر هستیم و این غفلت زمینه رشد

و پیشرفت فرهنگ کشورهای دیگری را فراهم کرده است. می‌توان گفت به‌طور تقریبی در اکثر خانه‌های مردم بنگلادش دیوانی از سعدی، حافظ و مولوی یا ترجمه این کتاب‌ها به زبان بنگالی یافت می‌شود و بیشتر پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌های آنان توانایی سخن گفتن به زبان فارسی را دارند. هنوز هم در مدارس قومی یا دینی این کشور که در کنار مدارس ملی به امر آموزش می‌پردازند، دروس فارسی از جمله گلستان سعدی آموزش داده می‌شود.

در بنگلادش اگر از دست‌فروشی که کنار خیابان ایستاده است، خرید کنی و بگویی ایرانی هستی به‌طور حتم با احترام ویژه‌ای مواجه خواهی شد و او حتی حاضر است با ضرر هم اگر شده، مرغوب‌ترین کالایش را به تو بفروشد. این مردم محال است که با ایرانیان مواجه شوند و به شخصیت و فرهنگ ایرانیان احترام نگذارند. آن‌ها با چنان شوکت و مهری بر ما ایرانیان نظر می‌اندازند که احساس اصالت و برتری خاصی را به ایرانیان منتقل می‌کنند. با نگاهی آکنده از تحسین و تمجید به فرهنگ ایرانی هنوز بعد از سال‌های متمادی که از استعمار، اسارت و استقلال‌شان می‌گذرد، احترام می‌گذارند و در جستجوی هویت خویش در فرهنگ ایرانی هستند.

اما پرسش اینجاست که باینکه کشور بنگلادش بسیار از لحاظ مکانی با کشور ایران مسافت دارد و سال‌ها از پیشینه مرجعیت زبان فارسی در این کشور گذشته است، چرا هنوز داغ ایران‌دوستی بر پیشانی دارند و هنوز خواهان چشیدن طعم فرهنگ و اصالت ایرانی هستند؟

زبان فارسی بیش از ۶۰۰ سال (۱۲۰۳-۱۸۳۷ میلادی) زبان رسمی دولت بنگال بوده است و این ریشه دیرینه زبان فارسی در سرزمین بنگلادش تا آنجاست که برخی محققان در این باره معتقدند که «سرزمین بنگال شرقی که بنگلادش کنونی از لحاظ جغرافیایی در آن واقع است، اولین قسمت از شبه‌قاره هند بود که آغاز به فراگیری زبان فارسی نمود». (ابوالبشره، ۱۳۶۶، ص ۷۷)

از سال ۱۲۰۴ میلادی که اختیاردین محمد بن بختیار خلجی حکومت مسلمانان در بنگال را تشکیل داد، زبان فارسی وارد بنگال شد. حکام مسلمان از سال ۱۲۰۴ تا ۱۸۳۷ میلادی بر شبه‌قاره هند مسلط بودند و حدود ۶۳۳ سال بر بنگال نیز حکومت کردند. در این قرن‌ها زبان فارسی زبان رسمی بنگال بود. ولی زبان دینی مسلمانان زبان عربی بود. (نورالهدی، ۱۳۸۲، ص ۵۱). درواقع، از قرن ششم هجری، زبان فارسی به‌عنوان یکی از برنامه‌های درسی در مدارس گنجانده شد. محمد بن اختیار خلجی به‌عنوان نخستین پادشاه مسلمان، اولین مدرسه را در شهر رنگپور (نواحی شمال بنگلادش) تأسیس کرد. به نظر می‌رسد که تدریس زبان فارسی از آن زمان در مدارس شروع شد. از این به بعد همه فضلاء، علما، شعرا، سخنوران، مورخین و تذکره‌نویسان شبه‌قاره مخصوصاً بنگاله آثار خود را به این زبان نگاشتند. در این مدت طولانی ششصدساله صدها کتاب به زبان فارسی در بنگاله نگاشته شد. وجود

۱ دکتری زبان و ادبیات فارسی و استاد اعزامی بنیاد سعدی

۲ دانشیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه پیام نور و استاد اعزامی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

می توان گفت به طور تقریبی در اکثر خانه های مردم بنگلادش

دیوانی از سعدی، حافظ و مولوی

یا ترجمه این کتاب ها به زبان بنگالی یافت می شود

و بیشتر پدر بزرگ ها و مادر بزرگ های آنان توانایی سخن گفتن به زبان فارسی را دارند

تأثیر سروده های فارسی است و افکار صوفیانه و عاشقانه به ویژه عشق و معرفت الهی را از منظر عطار، سنایی، مولوی و حافظ شرح می دهد. اشعار قاضی نذرا لاسلام (۱۸۹۹-۱۹۷۲ میلادی) شاعر ملی بنگلادش از نمونه های آن است که واژه های فارسی با اشعارش چنان پیوند خورده است که به هیچ وجه برای فارسی زبانان بیگانه نیست. (میا، ۱۳۹۱، ص ۱۶)

اولین کتاب ها و مطبوعات در این کشور به زبان فارسی خوانده و نوشته شده است مانند روزنامه فارسی سلطانول^۱ و دوربین^۲ که به طور منظم در کلکته به چاپ می رسیده است.^۳ در اواسط قرن هفدهم میلادی، زبان فارسی در سرزمین بنگال تا آنجا نفوذ و رشد پیدا کرده بود که در بیشتر اشعار، منظومه ها و داستان های بنگالی، واژه های فارسی به کار می رفت. تا پایان این قرن و در خلال قرن هجدهم و نوزدهم، پیوند زبان فارسی با بنگالی روز به روز افزایش یافت و در نتیجه این آمیختگی و پیوند ادیبانی به نام «ادبیات پوتهی» به وجود آمد. ادبیات پوتهی به ژانر خاصی از ادبیات اطلاق می شود که آمیزه ای است از لغات بنگالا، عربی، اردو و فارسی و نویسندگان و شاعران آن مسلمان هستند.^۴

کتاب های بسیاری درباره زبان و ادبیات فارسی و تاریخ ادبی به زبان بنگالی نوشته شده که مهم ترین آن عبارت است از:

۱- پارشو پروتیهها (نابغه های ایران): از محمد برکت الله در دو جلد که به سال ۱۹۸۹ میلادی در آکادمی بنگالا چاپ شده است.

منابع بسیار غنی از آثار ادبی و هنری در بنگاله، مؤید این حقیقت است. توانایی این زبان نه تنها در ادبیات و هنر بلکه در انتقال علوم وابسته تاریخ، مذهب، قرآن و حدیث غیر قابل انکار است. لازم به ذکر است که در کنار ترقی و تکامل زبان فارسی در این سرزمین، هنرهای وابسته به آن مانند خطاطی، نقاشی، معماری که مظاهر دیگری از فرهنگ فارسی است، تکامل یافت. (ابوالبشر، ۱۳۹۳، ص ۱۴۴ تا ۱۴۵)

اما دلیل دیگری که علاقه و توجه مردم بنگلادش را به ایران و هویت ایرانی صدچندان کرد، موضوع دین اسلام و مبلغان فارسی زبانی است که به این سرزمین آمدند و مشام مردم این کشور را با نسیم معرفت اسلامی آمیختند. «نخستین مرحله از گرایش مردم بنگالی به اسلام، از طریق تصوف صورت پذیرفته است. سراج الدین از شاگردان نظام الدین اولیا، از نخستین کسانی بود که به تبلیغ و گسترش اسلام در بنگاله (و نیز بهار و آسام) همت گماشت (قرن ششم). همچنین شیخ جلال الدین تبریزی پس از ورود به این سرزمین، تا زمان مرگش در ۶۴۲، شمار فراوانی از مردم بنگال را مسلمان کرد. نخستین مسلمانان این منطقه از مردم طبقات پایین جامعه بودند. ارادت و تکریم عمیق مردم بنگلادش نسبت به «پیر»ان صوفیه یا «شیخ»ها و اولیا را می توان از آثار این واقعیت تاریخی دانست. درگاه شاه جلال در سلهت، درگاه شاه نعمت و درگاه منسوب به بایزید بسطامی در چیتاگنگ، درگاه شاه مخدوم در پابنا، مزار میرپور در داکا و درگاه خان جهان علی در خولنا از مهم ترین این مراکزند.» (کریمی، ۱۳۷۷، ص ۳۳۶)

عرفان و تصوف نیز از طریق ادبیات فارسی وارد ادبیات بنگالی شد و به تبع آن انواع خاصی از ادبیات عرفانی در این کشور به وجود آمد. در منظومه بنگالی، انواع نغمه ها مانند مرشدی، معرفتی و باول سروده می شود که نتیجه

1 Sultanul

2 Durbeen

3 <http://en.banglapedia.org>, Persian

4 <http://en.banglapedia.org>Puthi Literature

در آثار و نوشته نویسندگان

و شاعران بنگالی

تأثیر و نفوذ کلام

سعدی شیرازی و

حافظ

دیده می شود

پذیرفته شده است. وی کارش را از سال ۱۹۶۳ میلادی آغاز کرد و در سال ۱۹۸۱ میلادی به پایان رساند. در سال ۱۹۹۲ میلادی آکادمی بنگالا در داکا این شاهکار منیرالدین یوسف را چاپ کرد. این اولین ترجمه کامل شاهنامه در زبان بنگالی است. قابل ذکر است که بخش اول این ترجمه در سال ۱۹۷۷ میلادی توسط مرحوم ضیاء الرحمن رئیس اسبق بنگلادش در سفری به ایران به حاکم وقت هدیه شد. (ام سلمی، ۱۳۷۳، ص ۲۶۴)

شیخ سعدی از معروفترین شعرای فارسی است که از قرن‌ها پیش موردپسند مردم بنگاله قرار گرفته است. گلستان هنوز از کتاب‌های مهم درسی بنگاله به شمار می‌رود. اولین ترجمه آن در سال ۱۸۵۲ میلادی توسط آگستون دی سلوا صورت می‌گیرد. بعد از سعدی شیرازی تأثیر و نفوذ کلام حافظ در آثار و نوشته نویسندگان و شاعران بنگالی دیده می‌شود. (ابوالبشر، ۱۳۹۳، ص ۸۷ تا ۹۴)

۲- پارسی شاهیتیر ایتیهاش (تاریخ ادبیات فارسی): تألیف دکتر سری هریندر چندروپال که به سال ۱۹۵۳ میلادی در کلکته چاپ شده است.
۳- ایرانیر کوی (شاعران ایران): تألیف منصورالدین که به سال ۱۹۶۸ میلادی در داکا چاپ شده است.

۴- فارسی شاهیتیر کالوکروم (بررسی تاریخ ادبیات فارسی): تألیف شاعر عبدالستار که به سال ۱۹۸۹ میلادی در داکا چاپ شده است.
۵- فارسی شاهیتیر لوکیک آپادان (افسانه‌های ملی در ادبیات فارسی): تألیف عبدالستار که به سال ۱۹۸۰ میلادی در داکا چاپ شده است.

۶- بنگلادشی فارسی شاهیتتو (ادبیات فارسی در بنگلادش قرن نوزدهم میلادی): تألیف پرفسور دکتر محمد عبدالله که توسط آکادمی بنگالا در سال ۱۹۸۴ میلادی چاپ شده است.

۷- نذرالاسلامی ایر کایو عربی و فارسی شبدو (لغات فارسی و عربی در اشعار قاضی نذرالاسلام): تألیف عبدالستار که به سال ۱۹۹۲ میلادی در داکا چاپ شده است.

۸- کتاب آموزش زبان فارسی: تألیف دکتر یدالله ثمره است که دکتر کلثوم ابوالبشر آن را ترجمه کرده و در سال ۱۹۹۵ میلادی در داکا چاپ شده است. (ابوالبشر، ۱۳۹۳، ص ۱۰۶)

اولین کتاب که از فارسی به بنگالی ترجمه شده داستان سیف الملوک و بدیع الجمال بود. مترجم این کتاب دونا غازی از اهالی چاندپور (بنگلادش) بود. داستان یوسف و زلیخا دومین کتابی بود که توسط عبدالحکیم شاه (۱۶۲۰-۱۶۸۰ میلادی) به تقلید از شاه محمد صغیر از فارسی به بنگالی ترجمه شد. اسکندرنامه و هفت پیکر نظامی گنجوی از آثاری است که توسط سید علاول (۱۵۹۷-۱۶۷۳ میلادی) به ترتیب در سال‌های ۱۶۷۳ و ۱۸۶۳ میلادی به بنگالی ترجمه شد. همین مترجم کتاب سیف الملوک و بدیع الجمال (که قبلاً نیز ذکر شد) و تحفه که اثری به فارسی از مولانا یوسف گدا بود را نیز به بنگالی به ترتیب در سال‌های ۱۶۵۸ و ۱۶۶۴ ترجمه کرد. (نورالهدی، ۱۳۸۲، ص ۵۰)

قدیمی‌ترین ترجمه شاهنامه فردوسی توسط محمدخان که اهل بنگاله غربی بود با نام شاهنامه بزرگ صحیح انجام گرفت. این ترجمه منظوم در زبان بنگال با نام «ادبیات عامه» خوانده می‌شود. ادبیات عامه به رسم الخط فارسی نوشته می‌شد و زبانش بنگالی بود. نخستین چاپ مشخص نیست و چاپ دوم در سال ۱۸۸۶ میلادی انجام شد و مشتمل بر ۳۴۵ صفحه است. از این ترجمه برمی‌آید که بیش از صدسال پیش ترجمه شاهنامه فردوسی و احوال او به زبان بنگالی آغاز شده بود. منیرالدین یوسف (۱۹۱۹-۱۹۸۷ میلادی) متن کامل شاهنامه را از جلد یک تا شش به زبان بنگالی و به شعر ترجمه کرده و نام ترجمه را فردوسی و شاهنامه گذاشته است. این ترجمه بین عوام و خواص

محققان معتقدند

حدود هشت هزار واژه فارسی در

زبان بنگالی وجود دارد

اما تحقیقات جدید نشان می‌دهد که

این رقم به بیست هزار واژه نیز

می‌رسد

دانشکده، شانزده گروه مستقل فعالیت می‌کنند. یکی از قدیمی‌ترین گروه‌های این دانشکده گروه فارسی و اردو بوده است که از زمان تأسیس تا تاریخ ۲۰۰۶/۴/۴ میلادی این دو گروه با یکدیگر مشترک بودند. از تاریخ ۲۰۰۶/۴/۴ گروه زبان فارسی از گروه اردو جدا شد و به صورت کرسی مستقل، با عنوان گروه زبان و ادبیات فارسی فعالیت خود را در پیش گرفت.

تا قبل از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، مجموع فارغ‌التحصیلان رشته زبان و ادبیات فارسی از دانشگاه داکا به حدود دویست نفر می‌رسید. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی مراکز آموزش زبان فارسی دوباره احیاء شدند. به خصوص در دانشگاه داکا که تا قبل از انقلاب اسلامی ایران استاد هیئت علمی زبان و ادبیات فارسی به صورت مستقل نداشت و استادان اردو

محققان معتقدند حدود هشت هزار واژه فارسی در زبان بنگالی وجود دارد اما تحقیقات جدید نشان می‌دهد که این رقم به بیست هزار واژه نیز می‌رسد. برخی از این واژه‌ها در زندگی روزمره فعلی آنان هنوز حضور دارند که در این مجال می‌توان به این واژه‌ها اشاره کرد؛ پادشاه، نان، پنیر، گوشت، کباب، روزه، انگور، انار، جارو، چاقو، مرغ، بالش، تشک، پای جامه، قیچی، دیوار، چهره، سینه، ران، گرم، نرم، محله، نماز، خدا، خداحافظ، جنازه، نماز جنازه، شب برات (شب نیمه شعبان)، میلاد محفل (مجلس ختم)، زیره، شاهی زیره (زیره سیاه)، کشمش، شامی کباب (شامی)، بادام، پسته، تندور (تنور)، سیخ کباب (نوعی کباب کوبیده)، قل خوانی (مجلس قرآن خوانی برای اموات)، مزار، قبر، یک، دو، چهار، پنج، نه، ده، دوا، پیر. همچنین نام برخی از اماکن مثل محله‌های بزرگ و معروفی مانند گلشن، گلستان، شاه‌باغ در کنار اسامی مشترکی چون جهان‌آرا، فرزانه، منیژه، نورجهان، افروز، نسرين، مه‌جبین، سنجیده، شرمینه، ستاره، ناهید، فردین، سهیل، شمیم، شهریار، همایون، فردوس، سهراب، پرویز، عالم‌گیر، جهانگیر از دیگر مشترکات قابل اشاره دو کشور به حساب می‌آیند. (عارفین، ۱۳۹۴، ص ۳۰)

وضعیت فعلی زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌های بنگلادش

دانشگاه داکا

سابقه فعالیت بخش زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه داکا به سال ۱۹۲۱، هم‌زمان با سال تأسیس دانشگاه داکا بازمی‌گردد و قدمت کرسی زبان و ادبیات فارسی در این دانشگاه ۹۶ ساله است. از آغاز دوازده رشته برای فعالیت علمی و فرهنگی در این دانشگاه شروع به کار کرد که یکی از این رشته‌ها زبان و ادبیات فارسی بوده است. این دانشگاه حدود دوهزار نفر اعضای هیئت علمی دارد که در سراسر سال نزدیک چهارصد نفر از آن‌ها برای مطالعه در مقطع دکتری و فوق دکتری خارج از کشور به سر می‌برند و نزدیک چهل هزار دانشجوی در حال تحصیل دارد. این دانشگاه، ده دانشکده و ۷۶ گروه علمی دارد و نزدیک به ۳۵۰۰ نفر کارمند در این دانشگاه مشغول به کار هستند. رئیس دانشگاه فعلی جناب آقای دکتر عارفین صدیق است.

زبان‌های دیگری که در دانشگاه تدریس می‌شود انگلیسی، عربی، هندی، چینی، کره‌ای، ایتالیایی، آلمانی، روسی، ترکی، اردو و ژاپنی است. در سال ۱۹۲۱ میلادی دانشکده ادبیات و علوم انسانی تأسیس شد که زیر نظر این

بسیار مفید واقع شد و در آخر گواهی شرکت در این دوره به شرکت کنندگان اهدا شد.

مؤسسه زبان‌های نوین وابسته به دانشگاه داکا: این مؤسسه در سال ۱۹۷۵ میلادی تأسیس شد و در آن زبان‌های مختلفی از قبیل عربی، فارسی، انگلیسی، آلمانی، فرانسه، اسپانیولی، اردو، روسی، کره‌ای، چینی، هندی، ژاپنی و... آموزش داده می‌شود. تا سال ۱۹۹۲ میلادی این مؤسسه برای آموزش زبان فارسی از استادان پاره‌وقت استفاده می‌کرد. افرادی چون خانم دکتر کلثوم ابوالبشر، رایزن وقت فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و استاد فارسی اعزامی از ایران، به‌عنوان استادان پاره‌وقت در این مؤسسه تدریس می‌کردند. از سال ۱۹۹۲ میلادی یک استاد تمام‌وقت (خانم دکتر شمیم بانو، دانشیار زبان فارسی) به آموزش دوره‌های زبان فارسی می‌پردازد. خانم دکتر عفت نسرین مجید، از بخش انگلیسی، مدیریت مؤسسه را بر عهده دارد. در حال حاضر پنج فارسی‌آموز در سطح دبیرستان، سه نفر در سطح دیپلم به فارسی‌آموزی در این مؤسسه اشتغال دارند. تنها عضو هیئت‌علمی مؤسسه زبان‌های نوین دانشگاه داکا^۱ سرکار خانم شمیم بانو و استاد آموزانه (حق‌التدریس) دکتر کلثوم ابوالبشر است.

به موازات آموزش زبان فارسی در دانشگاه‌های بنگلادش، از ابتدای تأسیس خانه فرهنگ جمهوری اسلامی ایران در داکا، این مرکز فرهنگی، به امر آموزش زبان فارسی نیز اهتمام ورزیده است. تاکنون در خانه فرهنگ ایران در داکا ۶۸ دوره فارسی‌آموزی برگزار شده و در پایان دوره، به فارسی‌آموزان گواهینامه اعطا شده است. در سال تحصیلی ۲۰۱۶ میلادی، ۴۸ فارسی‌آموز ثبت‌نام کرده‌اند که به تفکیک، ۳۴ نفر در دوره ابتدایی، دوازده نفر در دوره متوسطه و دو نفر در دوره پیشرفته.

دانشگاه راجشاهی

دانشگاه راجشاهی به‌عنوان دومین دانشگاه بنگلادش بعد از دانشگاه داکا در سال ۱۹۵۳ میلادی تأسیس شده است و با حدود ۳۷ هکتار مساحت، دارای ۳۳ هزار دانشجو و ۵۹ رشته دانشگاهی و نه دانشکده است. سابقه

زبان فارسی را تدریس می‌کردند. تعداد دانشجو نیز در این زمان بسیار انگشت‌شمار بود؛ اما بعد از انقلاب اسلامی با سرپرستی سفارت جمهوری اسلامی ایران و خانه فرهنگ رشد چشمگیری در زمینه گسترش و پیشرفت زبان و ادبیات فارسی در بنگلادش صورت می‌گیرد که تأثیر آن امروزه، انتخاب سوم زبان‌آموزان در مقایسه با زبان‌های دیگر است.

در حال حاضر، در سال تحصیلی ۲۰۱۷ - ۲۰۱۸ میلادی در دانشگاه داکا یازده نفر استاد به‌صورت هیئت‌علمی تدریس می‌کنند: شش نفر (استاد تمام)، یک نفر (دانشیار)، دو نفر (استادیار)، یک نفر (مربی) و یک نفر (استاد اعزامی).

اسامی اعضای گروه فارسی و بخش فارسی مؤسسه زبان‌های نوین دانشگاه داکا

مدیر گروه: دکتر عبدالصبور خان

اعضای بخش فارسی دانشگاه داکا: دکتر کلثوم ابوالبشر، دکتر طارق سیراجی، دکتر سیف‌الاسلام خان، دکتر محسن‌الدین میاه، دکتر ابوموسی عارف بالله، دکتر ابوالکلام سرکار، دکتر محمد بهاء‌الدین، آقای ممیت‌الرشید، آقای محمد احسن‌الهادی.

عضو هیئت‌علمی مؤسسه زبان‌های نوین دانشگاه داکا: سرکار خانم دکتر شمیم بانو.

مقاطع تحصیلی این گروه شامل کارشناسی، کارشناسی ارشد، پیش‌دکتری (M.Phil) و دکتری است. از سال اول مقطع کارشناسی تا دوره دکتری نزدیک به ۳۵۰ نفر دانشجو درس می‌خوانند که به تفکیک: دانشجوی مقطع کارشناسی: ۳۵۰ نفر، کارشناسی ارشد: هجده نفر، پیش‌دکتری: نه نفر و دوره دکتری: سه نفر هستند.

تعداد واحدهای درسی در هر مقطع: کارشناسی ۱۲۸ واحد، کارشناسی ارشد ۳۶ واحد است و دکتری و پیش‌دکتری سیستم واحدی ندارد. هر مقطع سرفصل مصوب دارد و مرجع تصویب‌کننده آن هیئت‌علمی عالی دانشگاه و اتحادیه (syndicate) دانشگاه است.

امکانات موجود کمک‌آموزشی این دانشگاه شامل سه اتاق برای کلاس درس، یک اتاق برای کتابخانه گروه، یک اتاق برای ایران‌شناسی، یک اتاق برای استاد اعزامی با نام مرکز تحقیقات فارسی و چند اتاق برای استادان گروه است.

در این دانشگاه در دی‌ماه ۱۳۹۴ هفتمین دوره دانش‌افزایی زبان و ادبیات فارسی ویژه استادان زبان فارسی در بنگلادش با حضور دکتر فرهاد درودگریان، استاد اعزامی وزارت علوم، و دکتر فریده داودی مقدم، استاد اعزامی بنیاد سعدی، به مدت هفت روز برگزار شد که برای بازآموزی استادان

دانشگاه چیتاگونگ

دانشگاه چیتاگونگ در سال ۱۹۶۶ میلادی تأسیس شده و یکی از دانشگاه‌های معتبر این کشور است که حدود سی هزار دانشجو دارد و زبان‌های انگلیسی، بنگالی، عربی و سانسکریت در آنجا تدریس می‌شود. در سال ۲۰۱۱ میلادی گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه چیتاگونگ زیر نظر دانشکده علوم انسانی تأسیس شد و با حضور پانزده نفر دانشجو در سطح کارشناسی آغاز به کار کرد. امروزه در دو مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشجو دارد. این گروه پنج استاد دارد. در حال حاضر، در سال تحصیلی ۲۰۱۷ میلادی، تعداد دانشجویان زبان و ادبیات فارسی دانشگاه چیتاگونگ ۳۳۵ نفر هستند که ۲۲۵ نفر در مقطع کارشناسی و ده نفر در مقطع کارشناسی ارشد تحصیل می‌کنند.

در دسامبر سال ۲۰۱۵ میلادی دوره دانش‌افزایی سه‌روزه دانشجویان زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه چیتاگونگ برای نخستین بار برگزار شد که افتتاحیه آن با استقبال رییس و معاونان دانشگاه چیتاگونگ روبه‌رو شد.

اسامی اعضای گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه چیتاگونگ

مدیر گروه: دکتر محمد نورعالم

اعضای بخش فارسی: دکتر محمد ابوالهاشم، خانم اسما اختر، عبدالکریم و الطاف حسین.

مردم شهر چیتاگونگ به عرفان و حضور صوفیان و قوالی اشعار شعرای بزرگ ایران از جمله (سعدی، مولانا، عطار) در مجالس مذهبی علاقه بسیاری دارند و این نکته در گسترش زبان و ادبیات فارسی در این شهر بسیار حائز اهمیت است.

دانشگاه کولنا

در مؤسسه زبان‌های نوین دانشگاه کولنا زبان‌های فارسی، انگلیسی، ژاپنی، آلمانی، فرانسوی، اسپانیایی و کره‌ای تدریس می‌شود و حدود دویست دانشجو دارند. زبان فارسی از سال ۲۰۰۳ میلادی در آنجا تدریس می‌شود. رئیس مؤسسه دکتر محمدشاه جلال است که مدرس زبان فارسی است. در

تدریس زبان فارسی در دانشگاه راجشاهی به سال ۱۹۶۲ میلادی بازمی‌گردد و در سال ۱۹۹۶ میلادی دانشگاه راجشاهی، آموزش دوره کارشناسی زبان فارسی را در کنار آموزش زبان‌های اردو، سانسکریت، پالی و غیره زیر نظر بخش زبان‌های خارجی دانشکده راه‌اندازی کرد. تاکنون دانشگاه راجشاهی فاقد گروه زبان و ادبیات فارسی به صورت مستقل بوده و استقلال این گروه از آرزوهای دیرین استادان و دانشجویان این دانشگاه همانند دانشگاه داکا و چیتاگونگ بوده است. بر اساس تلاش‌های رایزنی فرهنگی ایران در داکا این گروه توانست استقلال خود را در اواخر آذرماه ۱۳۹۵ شمسی به‌عنوان یک گروه مستقل به دست آورد. در حال حاضر، در سال تحصیلی ۲۰۱۷ میلادی، تعداد دانشجویان زبان و ادبیات فارسی دانشگاه راجشاهی جمعاً ۱۷۳ نفر هستند که ۱۴۰ نفر در مقطع کارشناسی، ۲۵ نفر در مقطع کارشناسی ارشد و هشت نفر در مقطع پیش‌دکتری و دکتری تحصیل می‌کنند. تعداد استادان این گروه ده نفر با مدرک دکتری زبان و ادبیات فارسی است.

با توجه به استقلال گروه، اولین دوره دانش‌افزایی استادان و دانشجویان زبان و ادبیات فارسی دانشگاه راجشاهی - بنگلادش از ۱۳۹۵/۱۱/۳ تا ۱۳۹۵/۱۱/۹ هجری شمسی مطابق با ۲۰۱۷/۱/۲۲ تا ۲۰۱۷/۱/۲۸ میلادی برگزار شد.

اسامی اعضای گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه راجشاهی

مدیر گروه: دکتر عطاءالله

اعضای گروه فارسی دانشگاه راجشاهی: دکتر شمیم خان، دکتر نورالهدی، دکتر کمال‌الدین، دکتر عثمان غنی، دکتر ته‌مین بیگم، دکتر رضوانه بیگم، دکتر ابو عبدالله عبید، دکتر نذرالاسلام، دکتر شفیع‌الله.

امکانات موجود کمک‌آموزشی این دانشگاه بسیار ضعیف است تنها یک اتاق برای کلاس درس، یک اتاق ایران دارد و مدیر گروه اتاق مستقلی ندارد و اتاق امکانات لازم اعم از رایانه و ... را ندارد.

کشور بنگلادش با توجه به اصل بازگشت به هویت خویش

از ظرفیت بسیار بالایی

در جهت گسترش و آموزش زبان فارسی برخوردار است

کشور بنگلادش با توجه به پیشینه طولانی زبان و ادبیات فارسی از ظرفیت بسیار بالایی در جهت گسترش و آموزش زبان فارسی با توجه به اصل بازگشت به هویت خویش برخوردار است که امید است صاحب نظران به این ظرفیت بی نظیر زبان فارسی در این کشور توجه نمایند و شاهد برنامه ریزی های علمی و هدفمندی در این زمینه باشیم.

مؤسسه ده نفر فارسی آموز تحصیل می کنند. مدت فراگیری زبان شش ماهه است. در این شش ماه، فارسی مقدماتی را بر پایه کتاب های آزا (جلد اول) و آموزش فارسی اثر مهدی ضرغامیان (جلد اول) و کتاب فارسی اول دبستان تدریس می کنند. تنها مدرس زبان ژاپنی از کشور ژاپن است و بقیه از استادان بومی بنگلادش هستند.

نسخ خطی و کتابخانه های بنگلادش

- ۱- در کتابخانه دانشگاه دولتی داکا کتاب فهرست نسخ خطی به زبان فارسی، اردو و عربی در سه مجلد به زبان انگلیسی موجود است. این کتاب توسط دکتر صدیق خان در سال ۱۹۶۶ میلادی در دانشگاه داکا به چاپ رسیده است. جداول شامل نسخ خطی فارسی به تعداد ۳۶۴ نسخه می باشد.
- ۲- مدرسه عالی بزرگ ترین مرکز آموزش عالی علوم اسلامی و دینی است که در قرن ۱۹ میلادی در کلکته بنای آن نهاده شده و بعداً به داکا منتقل شده است. کتابخانه این مدرسه حاوی نسخه های خطی بسیاری به زبان سنسکریت، اردو، انگلیسی، عربی، فارسی و سایر زبان های شبه قاره است. مسئولان کتابخانه تعداد دقیق نسخه ها را نمی دانند و تاکنون هیچ فهرستی از نسخ خطی این کتابخانه ثبت نشده است. ولی به گفته برخی استادان گروه فارسی دانشگاه داکا، نسخ فارسی، اردو و عربی آن حدود ششصد نسخه می باشد. تعداد نسخه های عربی و اردو به مراتب بیشتر از نسخ خطی فارسی است که برآورد نشده است.^۱
- ۳- کتابخانه موزه ملی داکا، کتابخانه ملی داکا، کتابخانه ملی باستان شناسی، کتابخانه احسن منزل، کتابخانه دانشگاه راجشاهی، کتابخانه دانشگاه چیتاگونگ، کتابخانه شهر باریسال.

منابع:

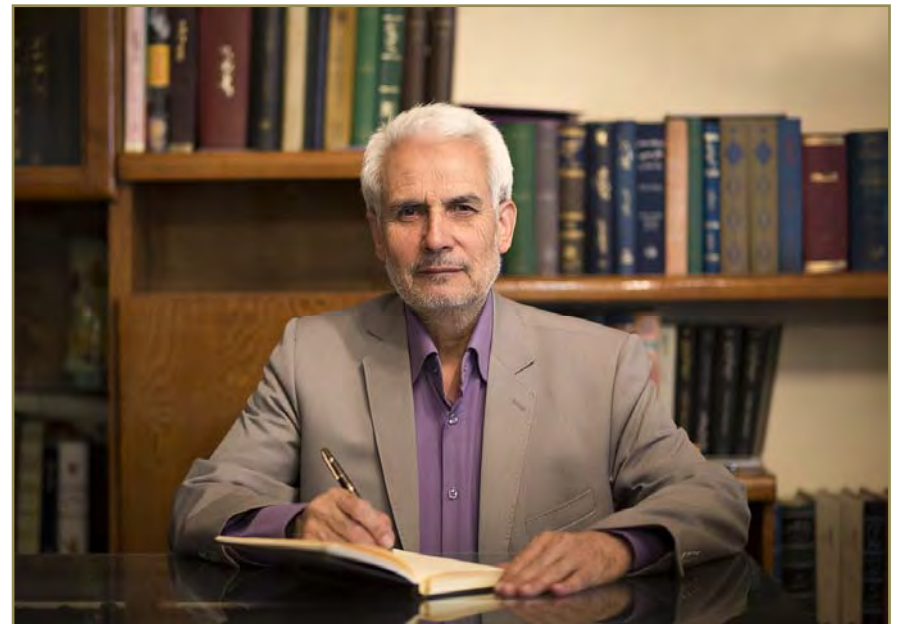
- ابوالبشر، کلثوم (۱۳۶۶). *ادبیات و نفوذ زبان فارسی در بنگلادش*. مجموعه سخنرانی های سمینار زبان فارسی ۲۷-۲۸ خرداد ۱۳۶۵. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- ابوالبشر، کلثوم (۱۳۹۳). *زبان و ادبیات فارسی در بنگلادش*. داکا: گروه زبان و ادبیات فارسی بنگلادش.
- ام سلمی (۱۳۷۳). *ترجمه و تصحیح متون فارسی در بنگال*. قند فارسی، شماره ۸. دهلی نو: سفارت جمهوری اسلامی ایران. ص ۲۶۴.
- عارفین، شهناز (۱۳۹۴). *قاضی ندرالاسلام، نفوذ شعر و ادب پارسی در بنگلادش*. تهران: بایا.
- کریمی، جواد (۱۳۷۷). *اسلام در بنگال*. *دانشنامه جهان اسلام*. ج ۴. ص ۳۳۶. تهران: مؤسسه فرهنگی هنری کتاب مرجع.
- میا، محسن الدین (۱۳۹۱). *دیوان سراج الدین فرید پوری*. داکا: رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران.
- نور الهدی (۱۳۸۲). *بنگلادش و ادبیات فارسی*. *فصلنامه سخن عشق*. شماره ۱۹. پاییز ۱۳۸۲. ص ۵۰.

^۱ مؤلفان طبق دیداری که از کتابخانه داشته اند، تعدادی عکس از نسخه های موجود گرفته اند و اعلام کرده اند مسئولان مدرسه عالی بودجه و تخصص لازم را در خصوص حفظ و احیای مجدد نسخ ندارند و اکثر نسخ را موریانه خورده و در حال تخریب است.

گفت و گو با مؤلفان کتاب‌های درسی (۲۵)

دکتر محمد شهری

تنظیم مصاحبه: گیتی قریب^۱

عکس: افشین جعفری

تنوع موضوعات در رشته زبان و ادبیات فارسی، روش‌های تدریس

متنوعی را می‌طلبد

به عبارت دیگر تدریس متون فارسی با

نگارش و دستور و آرایه‌های ادبی با

عروض و تاریخ ادبیات

یکسان نمی‌تواند بود

- لطفاً خودتان را معرفی کنید و راجع به سوابق آموزشی و پژوهشی خود توضیح بفرمایید.

من «محمد شهری» در یکی از روزهای ۱۲ تا ۱۵ اردیبهشت ۱۳۳۱ در روستای «برآباد» که در آن زمان از توابع شهرستان تربت‌حیدریه به شمار می‌آمد (و اکنون از توابع شهرستان خواف است)، به دنیا آمده‌ام؛ اما در شناسنامه، تاریخ تولدم ۲۹ اسفند ۱۳۳۰ نوشته شده است. این تاریخ تولد را به روایت مادرم نقل می‌کنم که می‌گفت: «بهار بود و اردیبهشت شاید دوازده یا پانزده روزی از اردیبهشت گذشته بود که از باغ تشتی توت آورده بودند و بالاینکه من این میوه را بسیار دوست می‌داشتم اما به دلیل اینکه در بستر زایمان بودم نمی‌توانستم از این میوه بخورم».

پدرم عادت داشت که شناسنامه همه بچه‌هایش را چند ماهی بیشتر از سن آنان می‌گرفت. من در خانواده‌ای نسبتاً پرجمعیت به دنیا آمدم و فرزند پنجم خانواده بودم سه خواهر و برادرم بزرگ‌تر از من و دو خواهرم از من کوچک‌تر بودند.

محیط خانواده ما محیطی کاملاً ادبی و فرهنگی بود و برخی از آثار ادب کهن ایران مانند: مثنوی مولوی، کلیات سعدی، شاهنامه فردوسی، دیوان حافظ، (اغلب چاپ سنگی هند) از آثاری بود که مرتباً در خانه خوانده می‌شد و اهل خانواده باسواد و بی‌سواد همیشه بخش‌هایی از این کتاب‌ها، به‌ویژه بخش‌های تعلیمی آن را، در حافظه داشتند. همین محیط فرهنگی مقدمه‌ای شد تا عشق به عرفان و ادبیات از کودکی در اعضای خانواده رشد کند و ماندگار شود و مرا به‌سوی تحصیل به ادبیات بکشاند.

دوره ابتدایی را در همان روستای «برآباد» به پایان بردم و دبیرستان را در شهر تربت‌حیدریه (دبیرستان امیرکبیر) در رشته ادبی ادامه دادم. در خرداد ۱۳۵۰ دیپلم گرفتم و همان سال در رشته زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه تبریز پذیرفته شدم.

تحصیل در این دانشگاه تأثیرات بسیار عمیقی در روح و روانم داشته است زیرا علاوه بر محیط علمی خاص این دانشگاه، استادانی همچون بهمن سرکاراتی، حسن قاضی طباطبایی، منوچهر مرتضوی، عبدالامیر سلیم، رشید عیوضی، اکبر بهروز، محمدباقر امیرخانی، یوسف رحیم لو، بهروز ثروتیان و آشنایی با دیگر استادانی که هریک در رشته خود یگانه دوران بودند با آن روش‌های مخصوص به خود از عواملی بود که دانشجویان را با نگاه علمی ویژه و ژرف می‌پروراندند.

دوران کارشناسی ارشد را پس از پایان خدمت سربازی و در رشته زبان و ادبیات فارسی در مهرماه ۱۳۵۷ در دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد آغاز کردم. آشنایی با استادانی همچون غلامحسین یوسفی، جواد حدیدی، علی‌اکبر شهابی، احمد گلچین معانی، محمد علوی مقدم، گیتی فلاح رستگار و محمد فاضلی، قطعاً در کمال علمی و اخلاقی من مؤثر بوده است. اواخر این دوره تحصیلی مصادف شد با تعطیلی دانشگاه‌ها به دلیل انقلاب فرهنگی در اردیبهشت ۱۳۵۹. همین وقفه تحصیلی باعث شد تا این دوره تحصیلی در اردیبهشت ۱۳۶۵ به پایان برسد.

دوره دکتری را در دانشگاه تهران پذیرفته شدم و در بهمن‌ماه ۱۳۶۸ تحصیلاتم را آغاز کردم. در این دوره نیز از خرمن دانش استادانی همچون اسماعیل حاکمی، سید جعفر شهیدی، غلامحسین یوسفی، محمدرضا شفیعی کدکنی، خسرو فرشیدورد، جلیل تجلیل خوشه‌ها چیدم و بهره‌ها بردم و تا پایان عمر وامدار این استادان بزرگوار هستم.

از سال ۱۳۵۸ تا سال ۱۳۸۴ به‌طور رسمی در شهر مشهد به‌عنوان دبیر، در دبیرستان‌های این شهر به تدریس مشغول بوده‌ام و هم‌زمان در همین مدت

^۱ پژوهشگر فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

پرسش‌های این مصاحبه به‌صورت کتبی ارسال و پاسخ‌ها در تاریخ ۱۳۹۶/۱/۹ دریافت شده‌است.

اگر کتاب درسی خوب و با مطالب جذاب و در سطح فهم دانش آموزان تألیف شده باشد و آن دبیری که کتاب را تدریس می‌کند هم به کارش علاقه‌مند باشد و هم بر موضوع درس مسلط باشد معمولاً مشکلی در تدریس پیش نمی‌آید

به‌طور قراردادی با دانشگاه‌های فردوسی مشهد، علوم پزشکی مشهد، پیام نور، آزاد اسلامی، علمی - کاربردی و امام رضا (ع) در مقاطع مختلف همکاری داشته و درس‌های مربوط به زبان و ادبیات فارسی را تدریس کرده‌ام.

• لطفاً روش تدریس خاص خود را در کتاب‌های درسی بفرمایید.

تنوع موضوعات در رشته زبان و ادبیات فارسی، روش‌های تدریس متنوعی را می‌طلبد به عبارت دیگر تدریس متون فارسی با نگارش و دستور و آرایه‌های ادبی با عروض و تاریخ ادبیات یکسان نمی‌تواند بود جز این‌ها سطح دانش‌آموزان و فراگیران هر کلاس با کلاس دیگر ممکن است هر دبیری را به این نتیجه برساند که متناسب با درس و کلاس روش متناسبی با آن انتخاب کند؛ اما آنچه در طول خدمت اندوخته‌ام در همه این روش‌ها، تمرین و تکرار و پرسش‌های متنوع کتبی و شفاهی معلم و دانش‌آموز را به سرعت به سر منزل مقصود می‌رساند. جز این‌ها برانگیختن ذوق و کشف استعدادها و خدادادی در آن‌ها باعث می‌شود که دبیر و فراگیر در اعتمادی متقابل به‌نوعی رابطه عاطفی برسند که هر جلسه درس شروع نقطه شور و سروری باشد هم برای دانش‌آموز و هم برای دبیر. به کارگیری همین روش باعث شد تا بسیاری از دانش‌آموزان من در کنکورهای مختلف اعم از المپیادهای ادبی و دانشگاه به موفقیت‌های چشمگیری دست یابند و به درجات بالای علمی برسند.

برقراری این رابطه عاطفی بین شاگرد و استاد باعث شده تا بسیاری از آنان باینکه سال‌ها پیش فارغ‌التحصیل شده و به مقامات علمی و سیاسی بالایی رسیده‌اند هنوز هم رابطه خود را با استاد قطع نکرده و گهگاه از احوالپرسی و حتی طرح مسائل زندگی و کاری از وی مشاوره می‌گیرند.

• به نظر شما زبان و ادبیات فارسی در تربیت دانش‌آموزان چه نقشی دارد؟

متون ادب فارسی بهترین و ارجمندترین و والاترین معارف بشری را در خود نهفته دارد این والایی و ارجمندی حتی به موضوع کتاب و شعر ادب نیز ارتباط چندانی ندارد به عبارت دیگر این معارف در سراسر موضوعات ادبی پراکنده است. مثلاً گرچه موضوع شاهنامه فردوسی داستان‌های حماسی است اما عشق به دادگری و انسانیت و وطن‌دوستی در تاروپود آن تنیده است. همین نکته را در شعر مولانا و سعدی و حافظ و بهار و پروین اعتصامی و

اخوان و دیگر شاعران ایران نیز به‌وضوح می‌توان دید. به همین دلیل آنان که با زبان و ادب فارسی تربیت می‌شوند این فضایل انسانی غیرمستقیم در روح و روان و رفتار شخصی و اجتماعی و حتی طریقه نگاه و سخن گفتن آنان تأثیر می‌گذارد.

• به نظر شما عمده‌ترین مشکلات تدریس و کتاب‌ها و نظام آموزشی چیست؟

از سال ۱۳۷۴ که کتاب‌های نو تألیف نظام جدید آموزشی در گردونه تدریس قرار گرفت دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی از دو نکته غافل نبود:

اول؛ تدریس کتاب به گروهی از دبیران زبده کشور به وسیله مؤلفان؛ دوم؛ تربیت مدرسانی فاضل و علاقه‌مند در سطح کشور و ارتباط مداوم آنان با مؤلفان و دفتر برنامه‌ریزی و تألیف.

جز این دو عامل، تألیف کتاب‌های راهنمای تدریس به وسیله مؤلفان یا با راهنمایی و تحت نظر آنان و حمایت وزارت آموزش و پرورش از این اندیشه و ابتکار مؤلفان باعث شد تا اغلب کتاب‌های نو تألیف هم برای دانش‌آموزان جذاب و خوشایند جلوه کند و هم دبیران با اعتماد به نفس و تسلط بر موضوع به کلاس بروند؛ اما امروز (آن‌طور که همکاران شاغل می‌گویند) با عدم حمایت عملی وزارتخانه آموزش‌های ضمن خدمت و عدم تربیت مدرسان زبده و مسلط بر موضوع، برای مراکز استان‌ها و شهرستان‌ها (مثلاً در بسیاری از موارد دبیران حق‌الزحمه استاد را باید خودشان بپردازند) این مسائل و دیگر عواملی که احتمالاً جای طرح آن در این مصاحبه نیست نباید انتظار داشته باشیم که سطح علمی معلمان و شکوفایی ذوق دانش‌آموزان روز به روز بهتر و امیدوارکننده‌تر باشد. (البته من راهکارهایی عملی دارم که بدون آنکه هزینه‌ای بر وزارتخانه تحمیل شود بتوان در سطح ملی اقدام به طرح کلاس‌های ضمن خدمت و تألیف کتاب‌های کمک‌آموزشی نمود).

ناگفته نماند که من محتوای کتاب‌های نو تألیف را با دقت نخوانده‌ام تا در خصوص سطح علمی کتاب‌ها داوری کنم اما حداقل انتظار من و دیگر مؤلفان این بود که پیش از تألیف و نگارش هر کتاب از تجربیات و نظرات ما بهره می‌جستند (کاری که مسئولان پیشین دفتر نه تنها به آن اقدام کرده بودند بلکه

- راجع به کتاب درسی که برای آموزش و پرورش تألیف کرده‌اید توضیح دهید و دیدگاهتان را در تألیف کتاب بفرمایید. بازخورد معلمان نسبت به این کتاب چگونه بود؟

ادبیات فارسی ۳ (مخصوص سال سوم نظری رشته ادبیات و علوم انسانی و معارف)^۱ که من به‌عنوان سرگروه تألیف این کتاب تعیین شده بودم و دو تن افراد دیگری هم که در تألیف کتاب نقشی اساسی داشتند به پیشنهاد من به گروه پیوستند، به اعتراف اغلب دوستان دفتر تألیف یکی از جذاب‌ترین و موفق‌ترین کتاب‌های نو تألیف نظام جدید آموزشی بوده است؛ اما به نظر خود من اشکالاتی در این کتاب وجود دارد که هنوز هم پس از هفده سال تدریس در دبیرستان‌ها همه آن‌ها برطرف نشده است:

عمده‌ترین اشکال در تألیف این کتاب بخش‌ها و درس‌هایی بود که بدون هماهنگی در تهران دوستان دفتر تألیف به کتاب افزوده و ظاهراً به دلیل ضیق وقت فرصت نشده بود آن‌ها را به نظر گروه ما در مشهد برسانند به همین دلیل معلم صاحب‌نظر همه مطالب کتاب را یکدست نمی‌یابد. درسی را مشکل می‌بیند و بلافاصله درسی را ساده و این دور از اسلوب آموزش است که: «هر درس باید مکمل درس پیشین و مقدمه درس بعدی باشد».

از این نکته که بگذریم با توجه به رشته‌ای که کتاب برای آنان تألیف شده بود، کتاب ادبیات ۳ با مخاطبان ارتباط خوبی برقرار کرده بود؛ بخصوص که برخی از بخش‌های آن مانند بخش ادبیات انتقادی و ادبیات داستانی در بین خوانندگان خارج از آموزش و پرورش نیز بازتاب گسترده‌ای داشته است؛ اما من برخی از بخش‌ها مانند تحلیل آثار بزرگ ادبی را فصلی زائد در کتاب می‌دانم که می‌توانست در بخش‌های دیگر پخش شود و در برخی از بخش‌ها (مانند بخش نثر فارسی) داستان شیر و گاو را زائد و نامتناسب با سن مخاطبان می‌بینم.

چه خوب بود که در بخش ادبیات عرفانی درس «جمال جان‌فزای روی جانان» حذف می‌شد و حکایتی کوتاه و زیبا از مثنوی شریف جای آن را می‌گرفت به‌ویژه که در سال‌های اخیر، به دلایلی که جای طرح بحث آن در اینجا نیست، جامعه اروپا و آمریکا اقبال خاصی به مولانا و اندیشه‌های وی داشته‌اند و در مقابل، جوانان ما در ایران به دلیل عدم توجه مسئولان و مربیان پرورشی و مؤلفان کتب درسی، به عرفان و اندیشه‌های منحرف و گمراه‌کننده همچون «اوشو» و مانند آن روی آورده‌اند.

^۱ ادبیات فارسی (۳) سال سوم آموزش متوسطه رشته‌های ادبیات و علوم انسانی - علوم و معارف اسلامی (۱۳۸۸). سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش. چاپ یازدهم. تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران. مؤلفان: اصغر ارشاد سرابی، حسین داودی، حسن ذوالفقاری، محمدرضا سنگری، محمد شهری، غلامرضا عمرانی، حسین قاسم‌پور مقدم و سید اکبر میرجعفری.

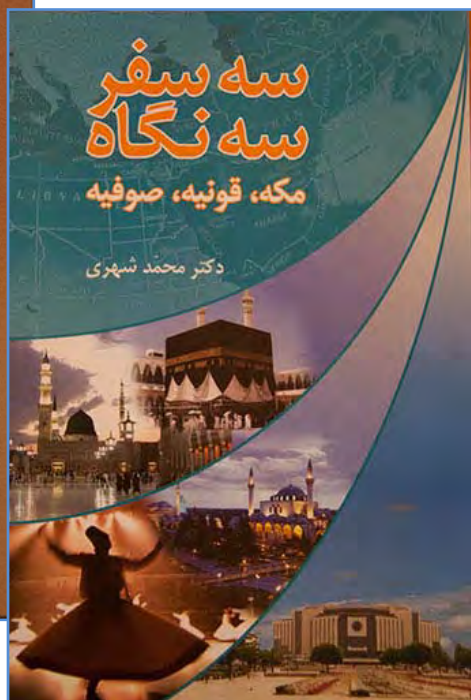
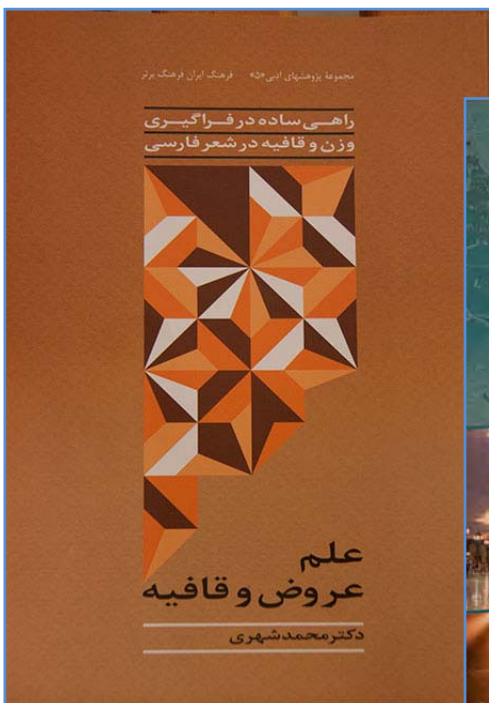
در تألیف برخی از کتاب‌های نو تألیف از همان مؤلفان پیشین برای تألیف کتاب جدید دعوت کرده بودند). این امر به احتمال قوی بسیاری از مشکلاتی را که امروز همکارانشان از شهرستان‌های مختلف با آن دست به گریبان‌اند کمتر می‌کرد. بسیاری از دانشجویانی که کتاب‌های زبان فارسی (۱ و ۲ و ۳) در دوره پیشین را خوانده‌اند و ما امروزه در دانشگاه با آن‌ها سروکار داریم در برخی از موضوعات مانند نگارش، املا، دستور زبان و درست‌نویسی به‌سوی فاجعه پیش می‌روند و اگر چند سال دیگر به همین منوال پیش برود عمق این فاجعه به مراتب آشکارتر خواهد شد، این نکته و نظایر آن نشان می‌دهد که گروه زبان و ادبیات فارسی در دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی در تألیف موضوعات مربوط به زبان فارسی باید طرحی نو دراندازند.

- در حال حاضر وضعیت آموزش زبان و ادبیات فارسی در مدارس چگونه است؟

در کشور ما دبیرانی که بازنشسته می‌شوند معمولاً به این دلیل که از محیط درس و بحث و آموزش دور می‌افتند اغلب وضعیت آموزش را در آموزشگاه‌ها دنبال نمی‌کنند و حق هم دارند زیرا چنین کاری را امری عبث و بیهوده می‌پندارند و اگر هم کسی از سر علاقه به تحقیق و نگارش و چاپ مقاله‌ای دست یازد و آن را برای نهادهای مسئول هم بفرستد و درستی تحقیق هم بر آن مسئولان هم ثابت باشد، حاصل تحقیق و صرف عمر آن دبیر جز سپرده شدن به بایگانی نتیجه دیگری در بر نخواهد داشت پس بهترین گزینه در چنین موقعیتی این است که دم فروبندد و خاموشی گزیند.

به این دلیل که پس از بازنشستگی من این فرصت را داشته‌ام که در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کمابیش به کار تدریس مشغول باشم می‌توانم بگویم که وضع آموزش زبان و ادبیات فارسی در مدارس چندان مطلوب نیست زیرا همان‌طور که پیش‌تر نیز یادآور شدم هرچند در زمینه ادبیات فارسی موفقیت‌های نسبتاً خوب و چشمگیری نسبت به دوره‌های پیشین داشته‌اند اما در زمینه موضوعات مربوط به زبان فارسی (نگارش، درست‌نویسی، املا، رسم الخط، دستور زبان فارسی و موضوعاتی از این قبیل) روز به روز وضع بدتر می‌شود که باید تدبیری جدی در این مورد اندیشید.

کتبی اگر دانش‌آموزان نمره دوازده کمتر بیاورند در نمره انضباط آن‌ها تأثیر بگذارد. خلاصه اینکه موضوع با پادرمیانی آن معاون حل شد. راه‌حلی که هم دانش‌آموزان را خوشحال کرد و هم دبیر را.

• آثار و تألیف‌های دکتر محمد شهری:

۱- علم عروض و قافیه (راهی ساده در فراگیری وزن و قافیه در شعر فارسی) این کتاب بر اساس پژوهش در دیوان شاعران فارسی‌زبان و استخراج اوزان اشعار آنان فراهم آمده است؛ در این کتاب زیباترین اوزانی که تاکنون در شعر فارسی بکار رفته با مثال‌های متعدد تقطیع شده است. روش بکار رفته در این نوشته به گونه‌ای است که علاقه‌مندان به یادگیری وزن شعر فارسی را خیلی سریع به نتیجه دلخواه می‌رساند. علم عروض و قافیه در ۲۱۶ صفحه به چاپ رسیده و هم‌اکنون چاپ پنجم آن در اختیار علاقه‌مندان است.

۲- ادبیات فارسی ۳: این کتاب که با همکاری استادان دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی وزارت آموزش و پرورش نوشته شده و از زمان تألیف (سال ۱۳۷۷) تاکنون در سال سوم نظری (رشته‌های ادبیات و علوم انسانی و معارف) تدریس می‌شود.

۳- سه سفر سه نگاه (مکه، قونیّه، صوفیه): هرچند موضوع این کتاب سفرنامه است، اما نویسنده همه‌جا کوشیده است تا دست خواننده را بگیرد و او را با خود به گوشه و کنار سرزمین‌های دیدار شده ببرد و از پنجره‌های گونه‌گون اوضاع اجتماعی و فرهنگی این سرزمین‌ها را به خواننده نشان دهد. وی که همه‌جا به دنبال جلوه‌های فرهنگ و زبان ایران و تأثیر آن بر ملت‌های مختلف است می‌کوشد با نشان دادن این جلوه‌ها بر این ملت‌ها، اعجاب خواننده را برانگیزد. این کتاب در سال ۱۳۸۵ در ۱۴۸ صفحه به چاپ رسیده است.

در بخش ادبیات تمثیلی نیز هردو درسی که آورده شده، مربوط است به ادبیات تمثیلی و ای‌کاش مقدمه این فصل گسترش بیشتری می‌یافت و تفاوت تمثیل و نماد بیشتر شکافته می‌شد و درس طوطی و بازرگان که چیزی جز تمثیل نیست حذف و یکی از داستان‌های نمادین شیخ اشراق (که در چاپ اول و پیش از تجدیدنظر کتاب، در این بخش جای گرفته بود) یا یکی از داستان‌ها یا اشعار نمادین شاعران معاصر جایگزین آن می‌شد.

دبیران محترمی که در سرتاسر کشور این کتاب را تدریس می‌کردند، با توجه به همکاری مؤثری که دفتر تألیف با آنان داشت و نشانی پستی و شماره تلفن مرا در اختیار آنان قرار داده بود، تا چند سال پس از چاپ اول نظرات خود را چه از طریق نامه و چه از طریق تلفن با من در میان می‌نهادند و در حقیقت تعامل خوبی بین مؤلف و مدرس در این مورد برقرار بود. از آن گذشته من از نخستین سالی که این کتاب در گردونه تدریس قرار گرفت تا آخرین سال خدمتم (۱۳۸۴) همه‌ساله حداقل در یک کلاس این کتاب را تدریس می‌کردم و در حقیقت بر بست و گشاد کار کتاب واقف بودم و همین امر باعث شده بود که پیشنهادهای دبیران را مبنی بر محاسن و معایب کتاب به‌خوبی می‌فهمیدم.

• در پایان اگر خاطره‌ای از دوران تدریس دارید بفرمایید.

آنان که درگیر کار تدریس‌اند می‌دانند که امر تدریس هر ساعتش خاطره است بیان یک خاطره از میان آن‌همه خاطره خوش و ناخوش کار چندان آسانی نیست:

یک روز اواسط زمستان که به کلاس رفتم موضوع تدریس آرایه‌های ادبی بود، سال دوم دبیرستان، در این کلاس مجموعاً دوازده دانش‌آموز بیشتر نداشتم، معمول بر این بود که در هر جلسه ابتدا درس را از دانش‌آموزان می‌پرسیدم سپس درس جدید را عرضه می‌کردم. از یکی دو دانش‌آموز اول که درس را پرسیدم بلد نبودند مجبور شدم از همه دانش‌آموزان بپرسم متأسفانه جز دو نفر بقیه از کلاس اخراج شدند و معلم هم طبق معمول همه معلمان که احساس می‌کرد درسی را که هفته گذشته داده یا بازدهی نداشته یا دانش‌آموزان اعتنایی به درس نکرده‌اند، عصبانی شده بود. با اینکه موضوع درس هم یکی از مهم‌ترین موضوعات آرایه‌ها بود (تشبیه و استعاره و تفاوت آن‌ها) تصمیم گرفتم برای همان دوفتری که در کلاس مانده و اخراج نشده بودند درس جدید (مجاز و کنایه) را ارائه کنم و درخواست آن دو نفر هم در عدم ارائه درس مقبول نیفتاد. مهم‌تر اینکه یادآور شدم که به دوستانشان پیغام دهند که هفته آینده هر دو درس (گذشته و امروز) را از آن‌ها خواهم پرسید، نتیجه از هم‌اکنون قابل پیش‌بینی بود و تقریباً اکثر دانش‌آموزان پیه اخراج مجدد را به تن مالیده بودند؛ به همین دلیل به یکی از معاونان مدرسه متوسل شدند که با هردو طرف رابطه‌ای حسنه داشت، من هم خواهش آن معاون را پذیرفتم به این شرط که تدریس درس جدید تکرار شود و هفته بعد با آزمون

۴- **همپای جهانگردان ایرانی:** این کتاب با موضوع سفرنامه‌نویسی و بررسی و تحلیل سفرنامه‌های ایرانی حاصل هفت سال کار و تحقیق نویسنده است. همان‌طور که می‌دانیم سفرنامه‌نویسی در زبان فارسی پیشینه‌ای تابناک و هزارساله دارد؛ ایرانیان نکته‌سنج و باذوق که از سده‌های دور تاکنون در اقصا نقاط گیتی به سیر و سیاحت پرداخته‌اند، حاصل دیده‌ها و شنیده‌های خویش را در نامه‌هایی زیبا و خواندنی به یادگار بازنهاده‌اند که تحلیل و بررسی رهاورد سفر آنان موضوع این کتاب است و در پانزده فصل و دو بخش تنظیم شده است.

بخش اول این کتاب بیشتر به مسائل کلی سفرنامه‌نویسی اختصاص دارد و در بخش دوم، سفرنامه‌ها از لحاظ موضوع دسته‌بندی و از جهات گوناگون به نقد و تحلیل هر سفرنامه پرداخته شده است. نویسنده در گفتار پایانی مشخصات سفرنامه خوب را برشمرده و برای کسانی که در آینده می‌خواهند سفرنامه بنویسند ارائه طریق کرده است. این کتاب در سال ۱۳۹۴ در ۴۳۲ صفحه و با جلد زرکوب منتشر شده است.

۵- **سرو پارسی (گزیده نظم و نثر پارسی):** این کتاب پس از سال‌ها تجربه تدریس درس فارسی عمومی و متناسب باذوق و پسند جامعه امروزی دانشجویان فراهم آمده است.

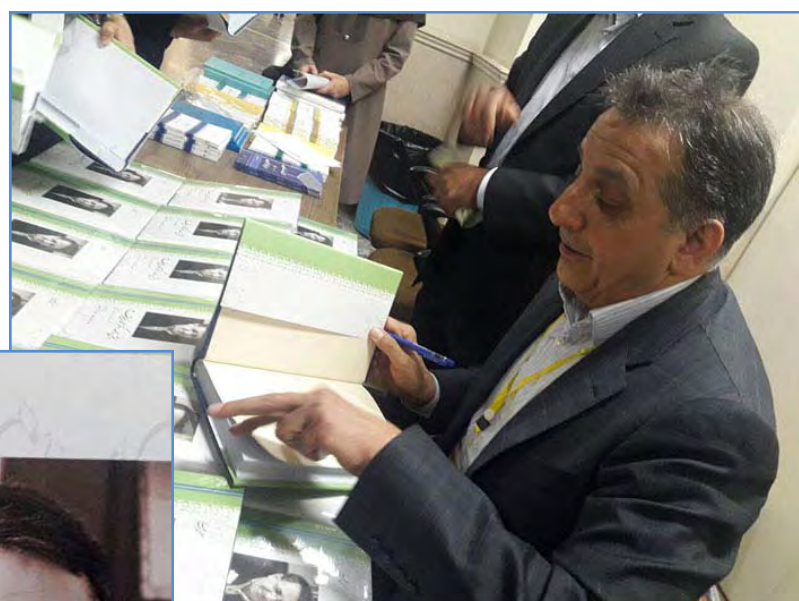
کتاب حاضر با همکاری دو تن از دوستان دانشورم، دکتر سید جواد رسولی و دکتر سید مجید تقوی بهبهانی، به رشته تحریر درآمده و پدیدآورندگان جز اعمال دیدگاه‌های خود با نظرخواهی از دیگر همکاران صاحب‌نظر، علاوه بر گزینش غنچه‌هایی از بوستان نظم و نثر پارسی، هر جا لازم به نظر رسیده، بحث‌هایی را در خصوص موضوعات گوناگون نقد و ادب و زبان گشوده‌اند تا استادان گرامی آنچه را ضرور می‌بینند با دانشجویان مطرح کنند و خود نیز پنجره‌های نوینی از گلستان دانش و پژوهش به روی آنان بگشایند.

۶- **سایر آثار:** هفت جلد گزیده شعر و داستان و ترجمه و مقالات علمی و پژوهشی تحت عنوان «دست‌آورد» از افراد صاحب‌ذوق اعضای انجمن فارغ‌التحصیلان دانشگاه مشهد که در فاصله سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۳۸۵ تحت سرپرستی من چاپ شده است.

علاوه بر آنچه یاد شد بیش از سی مقاله علمی - پژوهشی در مجلات معتبر کشور به چاپ رسیده است، همچنین در همایش‌های علمی متعددی که با موضوع ایران‌شناسی و زبان و ادبیات فارسی برگزار شده با ارائه مقاله شرکت کرده‌ام.

برگزاری هفتمین مدرسه تابستانی انجمن زبان‌شناسی ایران و دومین همایش ملی زبان‌شناسی نقش‌گرا در دانشگاه بوعلی همدان

شرکت‌کنندگان قرار گرفت و زمانی نیز به تمرین خط میخی بر روی گِل اختصاص یافت.

کارگاه آموزشی دوم را دکتر شهرام مدرسی‌خیابانی و مهران برزوفرد در باب «زبان‌شناسی پیکره‌ای و ترجمه» ارائه کردند. در این کارگاه نیز نحوه کار با نرم‌افزار WordSmith برای مطالعات پیکره‌ای نشان داده و چند کاربرد مهم پیکره‌ها در مطالعات ترجمه از جمله: تعیین ویژگی‌های ترجمه؛ مشخص کردن هنجارها؛ سبک‌های مترجمان؛ رویه و فرایند ترجمه و آموزش ترجمه ذکر شد. سخنرانان کوشیدند انواع پیکره‌ها و کاربردهای آن‌ها را نیز به‌طور مختصر بیان کنند.

مریم نورنمایی

هفتمین مدرسه تابستانی انجمن زبان‌شناسی ایران و دومین همایش ملی زبان‌شناسی نقش‌گرا از چهاردهم تا شانزدهم شهریورماه امسال در دانشگاه بوعلی سینای همدان برگزار شد.

به گزارش روابط‌عمومی انجمن زبان‌شناسی ایران، نخستین کارگاه آموزشی انجمن زبان‌شناسی در روز چهاردهم شهریور برگزار شد. در این کارگاه میلاد عابدی سخنرانی خود را درباره «آشنایی با فارسی باستان و شیوه نگارش خط میخی بر گِل» ارائه کرد. کاربرگ‌هایی نیز برای تمرین در کارگاه و معرفی آواهای فارسی باستان به همراه نشانه‌های خط میخی آن‌ها در اختیار

آگهی گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی فرهنگستان
نمایشگاه دائمی کتاب‌های درسی زبان و ادبیات فارسی
را از دوره قاجار تاکنون، راه‌اندازی کرده است.

برای تکمیل این گنجینه آموزشی از تمام علاقه‌مندان
به اهدای این‌گونه کتاب‌ها دعوت می‌شود نسخه‌های
موجود از کتاب‌های درسی سالیان گذشته را به این
مجموعه اهدا نمایند. بدیهی است کتب اهدایی به نام
اهداننده ثبت خواهد شد.

این نمایشگاه کمک می‌کند ضمن گردآوری منابع
آموزشی، زمینه‌های مطالعه و پژوهش در کتاب‌های
درسی نیز فراهم آید و به سهولت در دسترس همگان
قرار گیرد.

تلفن جهت هماهنگی و اهدای کتاب: ۸۸۶۴۲۳۴۵ داخلی ۳۶۶
تلفن مستقیم: ۸۸۶۴۲۴۴۷

سومین کارگاه انجمن زبان‌شناسی ایران با موضوع «شیوه‌های آوانویسی و واج‌نویسی زبان فارسی» به سرپرستی دکتر گلناز مدرسی قوامی صبح چهارشنبه پانزدهم شهریور برگزار شد. در این کارگاه پس از مطرح کردن اطلاعات کلی درباره واج‌نویسی و آوانویسی، دکتر مدرسی به تفاوت‌های کلیدی سه شیوه آوانویسی، واج‌نویسی و حرف‌نویسی اشاره و کاربرد هریک را بیان کرد. نکته حائز اهمیت در این کارگاه بحث واج‌نویسی پس از انجام تحلیل‌های آوایی بود. ایشان واج‌نویسی بدون در نظر گرفتن مشخصات آوایی صدهای زبان را به‌خصوص در مطالعات واج‌شناختی گویش‌ها مردود دانست و تأکید کرد واج‌نویسی باید بعد از انجام تحلیل‌های آوایی صورت گیرد. پایان این کارگاه نیز به پرسش شرکت‌کنندگان و پاسخ‌گویی سخنران محترم ختم شد.

چهارمین کارگاه مدرسه تابستانی عصر چهارشنبه پانزدهم شهریور در سالن اجتماعات مهمانسرای پردیس برگزار شد. در این کارگاه مهندس آذین شهریاری فرد درباره «رایانه و زبان‌شناسی» مطالب مفیدی را ارائه نمود؛ اصطلاحات رایانشی را در مطالعات زبانی ذکر کرد و به معرفی مختصر نرم‌افزارهای عمومی و تخصصی مفید در حوزه زبان‌شناسی و مطالعات زبانی پرداخت.

کارگاه پنجم، کارگاه «از نشانه‌شناسی زایشی تا نشانه - معناشناسی کاربردی» بود که دکتر حمیدرضا شعیری صبح پنج‌شنبه شانزدهم شهریور آن را برگزار کرد. در این کارگاه تحولات حوزه نشانه - معناشناسی از دهه ۱۹۶۰ تا ۲۰۰۰ مورد بررسی قرار گرفت.

ششمین و آخرین کارگاه انجمن زبان‌شناسی ایران با موضوع «آموزش استفاده از فرهنگ لغت» را دکتر ساغر شریفی عصر روز پنج‌شنبه برگزار نمود. مباحث مطرح‌شده در این کارگاه عمدتاً حول محور آموزش استفاده از فرهنگ‌های تک‌سویه بود. همچنین، مشکلات استفاده از فرهنگ‌های چاپی و الکترونیکی و برخط ذکر شد و در پایان به سؤالات شرکت‌کنندگان پاسخ داده شد.

در دومین همایش ملی زبان‌شناسی نقش‌گرا نیز که هم‌زمان با مدرسه تابستانی برگزار شد در مجموع ۲۴ مقاله به‌صورت شفاهی و ۸ مقاله به‌صورت پوستر ارائه شد. سخنران اصلی این همایش دکتر محمد دبیرمقدم و پروفیسور هلن گیونشویلی^۱ از کشور گرجستان بودند.

مراسم اختتامیه نیز با رونمایی از کتاب مجموعه مقالات زبان‌شناختی «جشن‌نامه دکتر محمد دبیرمقدم» همراه بود. در این بخش جمعی از دانشجویان دکتر دبیرمقدم دل‌نوشته‌ها و خاطرات خود را از استاد قرائت کردند.

1 Helen Giunashvili

فصل دوم: لایه آوایی

در ابتدای فصل تعریفی از زیرشاخه آواشناسی ارائه و منظور از آوا بیان می‌شود. سپس اشاره‌ای به اندام‌های گفتار می‌شود و پس از آن خط آوانگار معرفی و در ادامه با معرفی مفهوم همخوان و واکه به بررسی و توصیف همخوان‌ها و واکه‌های زبان فارسی پرداخته، در نهایت فرایندهای معمول آوایی در زبان فارسی با ذکر مثال‌هایی توضیح داده می‌شود.

فصل سوم: لایه واجی

ابتدا تعریفی از واج‌شناسی و واج ارائه با تعریف هجا، ساختار هجایی زبان فارسی بررسی می‌شود. پس از آن جفت‌کمینه به همراه مثال‌هایی از زبان فارسی تعریف و در نهایت به واحدهای زبرزنجیری زبان فارسی از جمله: تکیه، آهنگ، درنگ و نواخت پرداخته می‌شود.

فصل چهارم: لایه واژگانی

در این فصل ابتدا تعریفی از مفاهیم اساسی لایه واژگانی از جمله: ساختواره، واژه، تکواژ و انواع آن ارائه با ذکر مثال‌هایی فرایندهای واژه‌سازی در زبان فارسی بررسی و در نهایت ترکیبات نحوی – واژگانی زبان فارسی با ذکر نمونه‌هایی توضیح داده می‌شود.

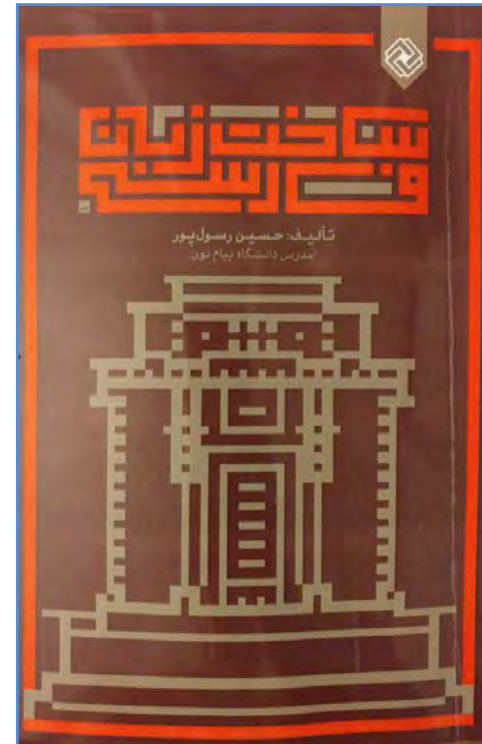
فصل پنجم: لایه نحوی

در این فصل تعریفی از زیرشاخه «نحو» ارائه داده به تفاوت این اصطلاح با «دستور زبان» اشاره شده است. سپس توضیحات مختصری راجع به دستور زایشی – گشتاری، ساختار گروه اسمی، صفتی، قیدی، حرف‌اضافه‌ای، فعلی در فارسی ارائه شده است. در آخر جمله، جمله‌واره و شبه جمله در زبان فارسی بررسی و با مثال‌ها و نمودارهایی ساختار آن‌ها بیان شده است.

فصل ششم: لایه معنایی

در این فصل ابتدا تعریفی از معنی‌شناسی، معنی و واحدهای معنایی ارائه داده شده، سپس مشخصه‌های معنایی بررسی و پیچیدگی در معنا توضیح داده شده است. در آخر به روابط مفهومی در سطح واژه پرداخته و هفت نوع رابطه با مثال توضیح داده شده، روابط معنایی در سطح جمله تعریف و تبیین شده است.

در پایان کتاب واژه‌نامه‌ای توصیفی از اصطلاحاتی که در متن برجسته شده به ترتیب الفبای فارسی در ۲۶ صفحه، برای مطالعه آسان‌تر مفاهیم و اصطلاحات آورده شده است. در مقابل توصیف هر اصطلاح شماره‌ای آمده است که بیانگر فصلی است که این اصطلاح در آن به کار رفته است. پس از آن هشت صفحه منابع فارسی و غیر فارسی و هجده صفحه واژه‌نامه‌های دوزبانه (انگلیسی به فارسی و بالعکس) به منظور دستیابی به معادل اصطلاحات تخصصی گنجانده شده است.

گیتی قریب

رسول پور، حسین، **ساخت زبان فارسی**، خاموش، تهران، ۱۳۹۶، ۲۵۶ صفحه.

مؤلف در مقدمه کتاب آورده که انگیزه او از تألیف این کتاب نبود منابع مناسب در درس «ساخت زبان فارسی» برای دانشجویان رشته مترجمی زبان انگلیسی و زبان‌شناسی بوده است. کوشیده است تا مطالب اصلی این درس را به صورت روشن و صریح و مختصر بیان کند و برخی از مفاهیمی را که کاملاً به حوزه زبان‌شناسی مرتبطاند برای خواننده معرفی کند و با استفاده از این مفاهیم به بررسی ساختار زبان فارسی – بدون گرایش به نظریه‌ای خاص و صرفاً با استفاده از مفاهیم عام علم زبان‌شناسی – بپردازد.

کتاب شامل شش فصل است. در فصل اول برخی مفاهیم و موضوعات علم زبان‌شناسی به اجمال بیان شده است. مؤلف دانستن این مقدمات را پیش از مطالعه مباحث تخصصی کتاب ضروری دانسته است. فصل دوم تا ششم بررسی ساخت آوایی، واجی، واژگانی، نحوی و معنایی زبان فارسی است. در این فصول سعی شده تا بیشتر مفاهیم پایه مطرح و از ورود به مباحث تخصصی پرهیز شود.

ساختار هر فصل بدین صورت است که با مقدمه‌ای شروع و در یک بند به مباحث اصلی اشاره می‌شود. سپس مباحث اصلی با زبانی ساده و روشن و به صورتی مختصر بیان می‌شود. در پایان هر فصل جمع‌بندی‌ای از مطالب و منابعی برای مطالعه بیشتر به دست داده می‌شود.

فصل اول: کلیات

در این فصل ابتدا درباره علم زبان‌شناسی توضیحی به دست داده، به تعریفی که علم زبان‌شناسی از زبان ارائه می‌دهد اشاره می‌شود. و سپس به نظام‌های تشکیل دهنده زبان، معایب دستور زبان‌های قدیمی و اهداف زبان‌شناسی جدید پرداخته می‌شود.

معرفی مصوبات فرهنگستان زبان و ادب فارسی

شیما شریفی^۱

۱. واژه‌های عمومی

لقمک (finger food / فینگر فود)

گروه‌های واژه‌گزینی علوم و فناوری غذا و عمومی فرهنگستان زبان و ادب فارسی در دفتر چهاردهم مصوبات فرهنگستان، در برابر واژه بیگانه «فینگر فود» با تعریف «خوراکی در اندازه‌های کوچک که با انگشتان قابل برداشتن و خوردن است»، معادل «لقمک» را تصویب کرده‌اند. مقوله دستوری این واژه اسم و ساخت‌واژه آن [اسم(لقمه) + پسوند(-ک)] است. در ساخت این اسم از فرایند واژه‌سازی اشتقاق استفاده شده است.

نورپز (solardom / سولاردام/سولاردوم)

گروه واژه‌گزینی عمومی فرهنگستان زبان و ادب فارسی در دفتر دوازدهم مصوبات فرهنگستان، در برابر واژه بیگانه «سولاردام/سولاردوم» با تعریف «موج‌پزی که در عملکرد آن علاوه بر امواج کوتاه، نور هالوژن و گرماساز نیز دخیل هستند»، معادل «نورپز» را تصویب کرده است. مقوله دستوری این واژه اسم و ساخت‌واژه آن [اسم(نور) + ستاک(حال‌پز)] است. در ساخت این اسم از فرایند واژه‌سازی ترکیب استفاده شده است.

نورنما (light box / لایت باکس)

گروه واژه‌گزینی عمومی فرهنگستان زبان و ادب فارسی در دفتر چهاردهم مصوبات فرهنگستان، در برابر واژه بیگانه «لایت باکس» با تعریف «صفحه‌نمایشی که با لامپ‌های فلورسنت یا ال‌ای‌دی (LED) روشن می‌شود و برای اهداف تبلیغاتی به کار می‌رود»، معادل «نورنما» را تصویب کرده است. مقوله دستوری این واژه اسم و ساخت‌واژه آن [اسم(نور) + اسم(نما)] است. در ساخت این اسم از فرایند واژه‌سازی ترکیب استفاده شده است.

ویدئوی همه‌بین، همه‌بین (viral video / وایرال ویدئو)

گروه واژه‌گزینی عمومی فرهنگستان زبان و ادب فارسی در دفتر چهاردهم مصوبات فرهنگستان، در برابر واژه بیگانه «وایرال ویدئو» با تعریف «فیلمی ویدئویی معمولاً با موضوعی طنزآمیز و جذاب که از طریق به اشتراک‌گذاری اینترنتی به سرعت به رؤیت میلیون‌ها نفر می‌رسد»، معادل «ویدئوی همه‌بین» را تصویب کرده است. مقوله دستوری این واژه اسم و ساخت‌واژه آن [اسم(ویدئو) + صفت(همه‌بین)] است. این اسم یک ترکیب وصفی است. «همه‌بین» مترادف مصوب فرهنگستان در برابر این واژه است.

باغبام (roof garden / روف گاردن)

گروه واژه‌گزینی عمومی فرهنگستان زبان و ادب فارسی در دفتر چهاردهم مصوبات فرهنگستان، در برابر واژه بیگانه «روف گاردن» با دو تعریف «۱. باغی که بر روی بام ساختمان، به‌خصوص در شهرها، ساخته می‌شود ۲. بام یا طبقه آخر برخی ساختمان‌ها با امکانات پذیرایی و نشستن»، معادل «باغبام» را تصویب کرده است. مقوله دستوری این واژه اسم و ساخت‌واژه آن [اسم(باغ) + اسم(بام)] است. در ساخت این اسم از فرایند واژه‌سازی ترکیب استفاده شده است.

سبzbام (green roof / گرین روف)

گروه واژه‌گزینی عمومی فرهنگستان زبان و ادب فارسی در دفتر چهاردهم مصوبات فرهنگستان، در برابر واژه بیگانه «گرین روف» با تعریف «بامی پوشیده از گیاهان که برای زیبایی و بهینه‌سازی مصرف انرژی طراحی می‌شود»، معادل «سبzbام» را تصویب کرده است. مقوله دستوری این واژه اسم و ساخت‌واژه آن [صفت(سبز) + اسم(بام)] است. در ساخت این اسم از فرایند واژه‌سازی ترکیب استفاده شده است. living roof و eco-roof نیز مترادف‌های این واژه انگلیسی هستند.

شوخی‌پردازی روی صحنه (stand-up comedy / استندآپ کمدی)

گروه واژه‌گزینی عمومی فرهنگستان زبان و ادب فارسی در دفتر چهاردهم مصوبات فرهنگستان، در برابر واژه بیگانه «استندآپ کمدی» با تعریف «نوعی کمدی با مضامین اجتماعی که در آن اجراکننده بر روی صحنه می‌ایستد و مستقیماً برای تماشاگران لطیفه یا داستانی طنزآمیز روایت می‌کند»، معادل «شوخی‌پردازی روی صحنه» را تصویب کرده است. مقوله دستوری این واژه اسم و ساخت‌واژه آن [اسم(شوخی‌پردازی) + حرف اضافه(روی) + اسم(صحنه)] است. این اسم یک گروه نحوی است. به همین قیاس «شوخی‌پرداز صحنه» معادل مصوب فرهنگستان در برابر «استندآپ کمدین» با تعریف «اجراکننده‌ای که مستقیماً برای تماشاگران لطیفه یا داستان طنزآمیز روایت می‌کند» است. gagman, comic, stand-up comic, stand-up مترادف‌های stand-up comedian هستند.

^۱ پژوهشگر فرهنگستان زبان و ادب فارسی، گروه واژه‌گزینی

۲. واژه‌های بیگانه در کتاب‌های درسی

در شماره‌های قبل خبرنامه، واژه‌های بیگانه در کتاب‌های درسی، از اول دبستان تا پایان سوم دبیرستان بررسی شد. از شماره ۲۹ خبرنامه کتاب‌های درسی پایه چهارم دبیرستان (پیش‌دانشگاهی) از نظر وجود واژه‌های بیگانه‌ای که فرهنگستان زبان و ادب فارسی برای آن‌ها معادلی تصویب کرده، در دستور کار قرار گرفته است. شما می‌توانید در جدول زیر بخشی از این واژه‌ها را با ذکر شماره صفحه به همراه معادل‌هایی که فرهنگستان برای آن‌ها در نظر گرفته است، مشاهده کنید.

واژه‌های بیگانه کتاب‌های درسی چهارم دبیرستان (پیش‌دانشگاهی) سال تحصیلی ۹۳-۹۴ / قسمت نهم					
ردیف	واژه بیگانه	معادل در کتاب	معادل مصوب فرهنگستان	کتاب	صفحه
۱	mosaic	موزاییک	پاره‌چین	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	فهرست، مقدمه، ۳۵، ۸۸، ۸۹
۲	symbolism	نمادین	رمزگرایی، نمادگرایی در پیشگفتار کتاب واژه نمادین در برابر معادل انگلیسی symbolism آمده است که این معادل از نظر تطابق مقوله‌ای اشتباه است. به عبارتی دیگر نمادین صفت است درحالی‌که مقوله دستوری symbolism اسم است. نمادین معادل مصوب فرهنگستان در برابر symbolic است که هر دو در صفت بودن باهم مطابقت دارند.	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	پیشگفتار
۳	design	دیزاین	طرح، طراحی	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	پیشگفتار، مقدمه، ۴۵، ۴۶، ۴۸
۴	collage	تکه‌چسبانی، کلاژ	چسبانه‌کاری	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	مقدمه، ۷۴، ۸۱
۵	idea	ایده	اندیشه، فکر، آرمان، نظر، عقیده (بنا به مورد می‌تواند یکی از این گزینه‌ها را در بافت به کار ببرند)	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	مقدمه، ۴۹، ۱۲۰، ۱۶۱
۶	form	فُرم	شکل، صورت	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	مقدمه، ۳۸، ۵۸، ۶۰، ۶۸، ۷۰، ۸۷
۷	rhythm	ضرب‌آهنگ	در حوزه هنر و موسیقی: ریتم در حوزه پزشکی: ضرباهنگ	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	مقدمه، ۴۸
۸	graphic arts, graphics, graphic design	هنر گرافیک	هنرهای نگاشتاری	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	۵۸، ۱۶، ۱۱
۹	ecological balance	تبادل اکولوژیکی	توازن بوم‌شناختی	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	۱۲
۱۰	frame	کادر	(در اینجا): قاب تصویر، قاب	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	۱۴، ۱۵، ۶۷، ۷۰، ۱۳۱، ۱۴۷
۱۱	skiing	اسکی کردن	برف‌سُری، اسکی	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	۱۵

واژه‌های بیگانه کتاب‌های درسی چهارم دبیرستان (پیش‌دانشگاهی) سال تحصیلی ۹۳-۹۴ / قسمت نهم					
ردیف	واژه بیگانه	معادل در کتاب	معادل مصوب فرهنگستان	کتاب	صفحه
۱۲	poster	پوستر	اعلان، پوستر	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	۸۷، ۸۶، ۶۸، ۶۶، ۱۶
۱۳	futurism	فتوریسم	آینده‌گرایی	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	۱۸
۱۴	modern	مدرن	نو	ریاضی عمومی ۱ و ۲- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم تجربی- کد: ۲۹۲/۱	۸۲، ۸۰، ۷۴، ۱۹، ۱۸، ۱۵۴، ۱۴۴
۱۵	subject, sujet	سوژه	موضوع	ریاضیات گسسته- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۶/۱	۶۷، ۲۵
۱۶	technic	تکنیک	فن	ریاضیات گسسته- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۶/۱	۴۶، ۴۴، ۳۶، ۲۸، ۱۵۸، ۱۵۴، ۱۱۵، ۱۵۹، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۷
۱۷	sketch	اسکیس (طرح سریع)	طرح اولیه، طرح فوری	ریاضیات گسسته- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۶/۱	۱۶۱، ۲۹
۱۸	cadre	کادر	پیرایند با توجه به بافت اگر منظور از کادر در اینجا همان چارچوب است، معادل مصوب فرهنگستان در برابر آن «پیرایند» است اما اگر به معنی حدودمرز هر تصویر است، معادل مصوب فرهنگستان «قاب تصویر، قاب» است.	ریاضیات گسسته- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۶/۱	۱۱۵، ۵۷، ۵۴، ۳۵، ۱۴۹
۱۹	frame	فریم	قاب	ریاضیات گسسته- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۶/۱	۱۴۴
۲۰	museum, musée	موزه	موزه، گنجینه	ریاضیات گسسته- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۶/۱	۱۰۸، ۹۹، ۶۲، ۴۲، ۱۴۷، ۱۴۵، ۱۴۴، ۱۴۳
۲۱	interpretation	تعبیر و تأویل	تفسیر	ریاضیات گسسته- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۶/۱	۴۳
۲۲	abstract	آبستره	انتزاعی	ریاضیات گسسته- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۶/۱	۶۲، ۶۱، ۶۰، ۵۳، ۴۶، ۱۱۵
۲۳	symbol	سمبل	رمز، نماد	ریاضیات گسسته- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۶/۱	۱۲۶، ۴۶
۲۴	art nouveau, modern style	آرت نوو	نوهنر	حساب دیفرانسیل و انتگرال- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۵/۱	۶۶، ۵۳
۲۵	analysis	آنالیز	تجزیه، تحلیل	حساب دیفرانسیل و انتگرال- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته علوم ریاضی- کد: ۲۹۵/۱	۱۳۱، ۵۸

واژه‌های بیگانه کتاب‌های درسی چهارم دبیرستان (پیش‌دانشگاهی) سال تحصیلی ۹۳-۹۴ / قسمت نهم					
ردیف	واژه بیگانه	معادل در کتاب	معادل مصوب فرهنگستان	کتاب	صفحه
۲۶	graphic	گرافیک	نگاشتناری	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۵۸، ۶۶
۲۷	idealism	ایده‌آلیسم	آرمان‌گرایی	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۵۹
۲۸	modern art	هنر مدرن	هنر نو	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۶۲، ۸۰، ۱۴۷
۲۹	typography	تایپوگرافی	نویسه‌نگاری	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۶۸
۳۰	pastel	پاستل	گچ‌رنگ	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۸۰، ۱۱۱، ۱۳۱، ۱۶۴، ۱۶۵
۳۱	ceramics	سرامیک	(در اینجا): لعابینه	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۸۸
۳۲	tonality	تونالیت، رنگ‌مایه	تاریک‌روشنی	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۹۵، ۹۸، ۱۱۳
۳۳	control	کنترل	واپایش، مهار، نظارت، اداره، تنظیم، فرمان (بنا به مورد می‌تواند یکی از این گزینه‌ها را در بافت به‌کار ببرند)	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۹۸، ۱۶۵
۳۴	expressionism	اکسپرسیونیسم	هیجان‌نمایی	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۱۰۶
۳۵	pointillism	پوینتیلیسم	نقطه‌گرایی	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۱۱۴
۳۶	theory	تئوری	نظریه	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۲، ۱۲۷
۳۷	thyroid	تیروئید	سپردیس، تیروئید	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۱۲۶
۳۸	arthritis	آرتریت	مفصل‌آماس، بند‌آماس	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۱۲۶
۳۹	hypophysis	هیپوفیز	زیرمغزی	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۱۲۶
۴۰	tumor	تومور	تودینه	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۱۲۶
۴۱	sinus	سینوس	کاوک، سینوس	حساب دیفرانسیل و انتگرال - دوره پیش‌دانشگاهی - رشته علوم ریاضی - کد: ۲۹۵/۱	۱۲۶

واژه‌های بیگانه کتاب‌های درسی چهارم دبیرستان (پیش‌دانشگاهی) سال تحصیلی ۹۳-۹۴ / قسمت نهم					
ردیف	واژه بیگانه	معادل در کتاب	معادل مصوب فرهنگستان	کتاب	صفحه
۴۲	metabolism	متابولیسم	دگرگشت، سوخت‌وساز	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۲۷
۴۳	copy	کپی	(در اینجا): رونوشت، روگرفت	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۳۰، ۱۵۲
۴۴	isometric	ایزومتریک	هم‌اندازه، هم‌طول، هم‌ریم	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۳۶
۴۵	(visual) system	سیستم (بینایی)	(در اینجا) دستگاه: system	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۳۸
۴۶	panorama	پاناروما، تصاویر پرده عریض	سراسرنما	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۴۵
۴۷	miniature	مینیاتور	(در اینجا): نگارگری	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۴۹
۴۸	spray	اسپری	افشانه، افشانش، افشانه‌ای	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۵۶، ۱۶۰، ۱۶۳
۴۹	cutter	کاتر	(در اینجا): برش‌افزار	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۵۷
۵۰	microfilm	میکروفیلم	ریزفیلم	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۵۸
۵۱	fiber	فیبر	(در اینجا): الیاف	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۶۱
۵۲	projector, projecteur	پروژکتور	فراتاب	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۶۱
۵۳	overhead	اوورهد	(در اینجا): بالاسر	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۶۱
۵۴	fixative	فیکساتیو	پایدارساز	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۶۳
۵۵	size	سایز	اندازه	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۶۶
۵۶	amateur	آماتور	غیرحرفه‌ای	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۶۷
۵۷	squeegee	اسکویجی	میان‌لا	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۶۸
۵۸	cliché	کلیشه	(در اینجا): کلاغه	کارگاه هنر ۱- دوره پیش‌دانشگاهی- رشته هنر- کد: ۱۴۲۳	۱۶۸

آشنایی با دانشگاه‌های ایران (۲۸)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

آذین شهریاری فرد^۱

جهاد دانشگاهی به عنوان یک نهاد عمومی غیردولتی از بدو تأسیس خود در سال ۱۳۵۹، همواره به امر پژوهش اهتمام جدی داشته و پرداختن به آن را یکی از مهم‌ترین رسالت‌های خود تلقی کرده است. با عنایت به رسالت جهاد دانشگاهی طبق اساسنامه مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی در زمینه رفع نیازهای پژوهشی و همچنین نیاز روزافزون کشور به اجرای تحقیقات برنامه‌ریزی‌شده و هدفمند، معاونت پژوهش و فناوری جهاد دانشگاهی در سال ۱۳۷۴ اقدام به تأسیس پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی نمود. در همان سال مجوز اصولی پژوهشکده از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اخذ و در سال ۱۳۸۱ مجوز قطعی پژوهشکده صادر شد. به دلیل افزایش کمی و کیفی فعالیت‌ها، هیئت‌امنای جهاد دانشگاهی در سال ۱۳۸۶ با تبدیل پژوهشکده به پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی موافقت کرد.

پژوهشکده‌های پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی عبارت‌اند از:

- پژوهشکده علوم اجتماعی
- پژوهشکده علوم انسانی
- پژوهشکده علوم توسعه

پژوهشکده علوم انسانی

پژوهشکده علوم انسانی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی در سال ۱۳۷۲ تأسیس شد. در حال حاضر این پژوهشکده با دارا بودن بیش از

نیمی از ظرفیت دانشجویی پژوهشگاه، بزرگ‌ترین پژوهشکده این مجموعه است. پژوهشکده علوم انسانی دارای سه گروه آموزشی زیر است:

- گروه الهیات و معارف اسلامی
- گروه زبان و ادبیات فارسی
- گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل

گروه زبان و ادبیات فارسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی در سال ۱۳۷۴ تأسیس شد. امروزه با توجه به ضرورت‌های تولید علم بومی و نیازهای ملی و منطقه‌ای «تولید و پیشرفت دانش‌های مرتبط با علوم انسانی بومی» و «بازآفرینی فرهنگ» از محورهای اصلی فعالیت گروه هستند.

برخی از طرح‌های خاتمه‌یافته گروه زبان و ادبیات فارسی پژوهشکده علوم انسانی عبارت‌اند از:

- ریشه‌یابی ادبیات عصر جدید
- بررسی ادبیات فارسی از مشروطه تا شهریور ۱۳۲۰
- بررسی و تحلیل ادبیات داستانی در میان دو جنگ جهانی ۱۳۲۰-۱۲۹۹
- بررسی زمینه‌ها و عناصر گفت‌وگوی فرهنگ‌ها در ادبیات فارسی
- شناسایی و معرفی زمینه‌های کارآفرینی و فرصت‌های شغلی مرتبط با ادبیات فارسی
- مقایسه امید و یأس در شعر کهن و معاصر فارسی
- طرح تألیف کتاب فارسی عمومی
- بررسی آداب و مهارت زندگی در متون منظوم ادب فارسی
- ادبیات داستانی، هویت و انسان معاصر

عناوین رشته‌های تحصیلی گروه زبان و ادبیات فارسی در جدول زیر آمده است.

عنوان رشته تحصیلی	کارشناسی	کارشناسی ارشد	دکتری
زبان و ادبیات فارسی	✓	✓	
زبان و ادبیات فارسی گرایش تطبیقی		✓	
زبان و ادبیات فارسی گرایش عرفانی			✓

مجلات

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی دارای پنج نشریه به نام‌های «پژوهش سیاست نظری»، «پژوهش زبان و ادبیات فارسی»، «پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه»، «اسلام پژوهی» و «آموزش در علوم انسانی» دارد. در ادامه نشریه پژوهش زبان و ادبیات فارسی به اختصار معرفی می‌شود.

۱ پژوهشگر فرهنگستان زبان و ادب فارسی

پژوهش زبان و ادبیات فارسی

فصلنامه علمی پژوهشی «پژوهش زبان و ادبیات فارسی» پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی کار خود را از سال ۱۳۸۱ آغاز نمود. این نشریه مقاله‌های آموزشی یا پژوهشی که در زمینه تخصصی زبان و ادبیات فارسی باشد را منتشر می‌کند تا در دسترس علاقه‌مندان قرار گیرد. این نشریه در پایگاه‌های زیر نمایه می‌شود:

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)، بانک اطلاعات نشریات کشور (magiran)، پایگاه مجلات تخصصی نور (noormags) و سیویلیکا.

<http://literature.ihss.ac.ir/>

نشانی نشریه:

منابع:

– پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی

<http://ihss.ac.ir/>

– پژوهشگاه علوم انسانی

<http://www.ihss.ac.ir/page/institutehumanity>

زنگ ناقوسی و تاریخی دارالفنون

روی سنگ مرمر زیر این زنگ جمله «نخستین تاریخ نصب این زنگ ۱۲۶۸ هجری» یعنی ۱۷۰ سال قبل حک شده است.

https://t.me/darolfonoon_amirkabir

عکس: رحمت الله فالاح

برگزاری جلسه کارگروه جایزه فرهنگستان به مطبوعات

دوشنبه، سیام مردادماه ۱۳۹۶، جلسه کارگروه «جایزه فرهنگستان به مطبوعات» با حضور آقایان دکتر حسن ذوالفقاری، دکتر محمود اسعدی، استاد موسی اسوار، دکتر محمدرضا ترکی، حمیدرضا ابک، مرتضی قاسمی، ایرج فرجی و خانم‌ها نسرين پرویزی، دکتر مریم دانشگر، فرناز صادقی، در فرهنگستان زبان و ادب فارسی برگزار شد.

حاضران در این جلسه درباره مسائل مختلف مربوط به این جایزه و راه‌های اجرایی تحقق این مقصود، از جمله اعلام سریع رتبه‌بندی‌ها برای آغاز داوری، لزوم برگزاری نشست توجیهی برای داوران، نحوه داوری، مراحل و تعیین دقیق داوران در هر مرحله، بررسی برگه ارزیابی و نهایی کردن آن و به‌خصوص در نظر گرفتن امتیاز ویژه، تنظیم برنامه خبررسانی و اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌ها و مطبوعات و مباحثی از این قبیل گفتگو کردند و تصمیمات لازم بر این اساس گرفته شد. همچنین اعضای کارگروه، بر شفاف‌سازی داوری در انتخاب معیارها و داوران و نوع گزینش محتوای خبری و سایر مسائل تأکید کردند.

روان دانش‌آموزان با پند و نصیحت و موعظه است از صبح در سر صف توسط مدیریت محترم، معاونت محترم آموزشی، معاونت محترم پرورشی، معاونت محترم اجرایی تا سر کلاس درس توسط معلمان دلسوز و بعد در نمازخانه توسط امامت محترم جماعت، سپس در ماشین توسط راننده محترم سرویس، بعد در خانه و ...

«ابر و باد و مه و خورشید و فلک در کارند» تا سرچشمه ذوق و هنر دانش‌آموزان نشکفتد و مدرسه و درس برایشان جذابیت نداشته باشد. کلاس نگارش و کارگاه نویسندگی، تنها فرصتی است که دانش‌آموزان در آن، بدون ترس از مواعظ بزرگ‌ترها و دغدغه نمره امتحان و تراز نمرات ماهانه و ... اندکی به خودشان فکر کنند و حاصل تأملات نوجوانانه خود را روی کاغذ بیاورند.

در طول این یک سال، علی‌رغم مخالفت‌های بسیاری از همکاران که می‌گفتند: این کار، مصداق آب در هاون کوفتن است، زیرا دانش‌آموزان، مایه علمی ندارند که بخواهند مطلب جالب بنویسند و همچنین ناله‌های برخی دانش‌آموزان که ما استعداد نوشتن نداریم و ... کارگاه نویسندگی را برگزار کردیم و دل‌نوشته‌های جالب و تأمل‌برانگیز آن‌ها را شنیدیم که برخی از آن‌ها در ماه‌های قبل در همین خبرنامه منتشر شده است.

متن زیر، چکیده نوشته‌های دانش‌آموزان پایه دهم رشته ریاضی و تجربی دبیرستان ماندگار امام صادق (ع) قم در سال تحصیلی جاری است که در آخرین جلسه کلاس درس نگارش با موضوع نقد و ارزیابی کلاس نگارش فراهم آمده است.

- کلاس نگارش کلاس شاد خوبی بود و بچه‌ها سر کلاس خوشحال بودند. چون انشاهای خوبی می‌نوشتند و نمره‌های خوبی هم می‌گرفتند و پُزش را به کلاس‌های دیگر می‌دادند؛ اما این شادی هم گذشت و به قول شاعر که می‌گوید: ای مفتخر به طالع مسعود خویش / تأثیر اختران شما نیز بگذرد.
- کلاس انشا زنگی خوب و پرتکاپو بود؛ اما چند ایراد هم به این کلاس وارد بود. اول اینکه موضوعات گاهی سخت و حتی بی‌ارتباط با درس بودند. دوم اینکه کمی باید در نمرات ملاحظه و تأمل می‌شد؛ اما باین‌وجود باز هم کلاس خوبی داشتیم پس ممنون.
- معلمان آقای باقریان، شوخی یا جدی بودنش را نمی‌دانم، ولی نمره‌هایی بس گهربار در دفتر نمره درج می‌نمود که با هیچ مقیاسی جور در نمی‌آمد؛ مثلاً اگر کیلویی هم حساب می‌کردی من باید بیشترین نمره را می‌گرفتم اما از همه کمتر می‌شدم. خلاصه بیداد ظالمان ما نیز بگذشت و توانستیم باز معلم را راضی کنیم و نمره‌های خوب بگیریم.

کارگاه نویسندگی دانش‌آموزان (۷) نقد و ارزیابی کلاس نگارش

سید رضا باقریان موحد^۱

یک سال تدریس درس نگارش پایه دهم متوسطه در دبیرستان ماندگار امام صادق (ع) به پایان رسید.

بیشتر از آنکه بگویم، شنیده‌ام.

بیشتر از آنکه حرف بزنم، کار کرده‌ام و دانش‌آموزان را به کم حرفی و پرکاری رهنمون شده‌ام.

بیشتر از آنکه داعیه آقابالاسری داشته باشم، دوستی و رفاقت کرده‌ام.

بیشتر از آنکه اظهار فضل کنم، از آن‌ها کسب فضل کرده‌ام.

بیشتر از آنکه به فکر فهماندن باشم به فکر فهمیدن و درک کردن این نوجوانان فعال و پرانرژی بودم.

بیشتر از آنکه پند و نصیحت کنم از دیدگاه‌ها و نقدهای آن‌ها بهره برده‌ام.

بیشتر از آنکه گفتارهای اخلاقی بدون عمل توسط خود و خانواده‌ام داشته باشم، رفتارهای انسانی داشته باشم.

بیشتر از آنکه اندک اطلاعات قدیمی و تاریخ‌مصرف‌گذاشته خود را به رخ دانش‌آموزان بکشم، از اطلاعات و دانش روزآمد ایشان استفاده کرده‌ام.

همه این توفیقات را مدیون کارگاه نوشتن هستم؛ نوشتن معجزه می‌کند. نوشتن از پر حرفی و پر ادعایی می‌کاهد و بر تأمل و تحمل می‌افزاید. دانش‌آموزان، قبل از اینکه محتاج گفتار، نصیحت، دلسوزی، سخنرانی و یاد قدیم‌ها به‌خیر ما باشند، تشنه محبت، مهربانی و رفتار علمی و اخلاقی ما هستند. تشنه این هستند که ما به آن‌ها فرصت ابراز وجود بدهیم تا سرچشمه استعدادشان جاری شود.

اما چه کنیم که نظام آموزش و پرورش ما برخلاف دیدگاه مولانا جلال‌الدین محمد بلخی، بر اساس تزریق اجباری و غیرهنری اطلاعات و بمباران ذهن و

۱ دبیر آموزش و پرورش شهر قم، دبیرستان امام صادق (ع) (حکیم نظامی سابق)

- بی شک برای کارتان به این دانش احتیاج خواهید داشت؛ چه بسا مهندسانی بوده‌اند که در زندگی موفق نشده‌اند، زیرا سر کلاس نگارش با دقت به صحبت‌های معلم گوش نکرده‌اند.
- تاکنون سابقه نداشته که کسی سر این کلاس بخوابد یا آن را بیپچاند، اما از خوبی‌ها که بگذریم بالاخره هر کلاسی بدی هم دارد و بدی کلاس نگارش هم این است که هیچ جایی برای استراحت دانش‌آموزان باقی نمی‌ماند، زیرا ثانیه‌ثانیۀ کلاس پر اهمیت است.
- کلاس نگارش هم مانند هر کلاس درس دیگری از خوبی‌ها و بدی‌هایی برخوردار است اما به نظر من اگر برای آن ده صفت در نظر بگیریم نه صفت آن خوب است و فقط یک صفت بد دارد! اصلاً می‌دانید که چرا دانش‌آموزان از برخی کلاس‌ها و درس‌ها لذت می‌برند و از برخی متنفر هستند؟ این مسئله دقیقاً به دبیر آن درس مربوط می‌شود. اگر میزان علاقه به یک درس مثلاً جغرافیا صفر باشد، باوجود یک دبیر عالی مانند آقای صادقی، علاقه‌ات به آن درس صد که چه عرض کنم، هزار هم می‌شود!
- معلم انشای امسال کاری کردند که دانش‌آموزانی که تا سال‌های پیش سر کلاس نگارش چرت می‌زدند، امسال در سر کلاس نگارش دست به قلم ببرند و سیاه‌های بنگارند و برای لحظاتی پا جای نویسندگان بزرگ بگذارند و از نوشتن لذت ببرند.
- کلاس نگارش امسال علاقه دانش‌آموزان را به نوشتن افزایش داد، اما درس ریاضی زنگ بعد، روی این علاقه فروزان یک سطل آب سرد می‌پاشید و آن را از بین می‌برد.
- زنگ انشای امسال ما زنگ بسیار خاصی بود؛ به‌طوری‌که شاید کمتر دانش‌آموزی چنین زنگ انشایی را تجربه کرده باشد. ما امسال درس‌های مختلف با معلمان گوناگونی را تجربه کردیم، ولی از بین این درس‌ها این انشا بود که ما کمی در آن احساس آزادی و آسودگی می‌کردیم.
- معلم ما آقای باقریان، انسانی بسیار آرام بودند به‌طوری‌که دانش‌آموزان همیشه در حضور ایشان احساس سختی نمی‌کردند و همیشه کلاس پر از شور و نشاط بود؛ نشاطی که به‌مانند آب خنکی بود که پس از بیرون آمدن از جهنم ریاضی و فیزیک به ما داده می‌شد.
- آقای باقریان با دانش‌آموزان همانند دوستی صمیمی برخورد می‌کرد و فقط با لبخندی معنادار به آن‌ها می‌خندید. شاید اگر هر معلم دیگری در آن وضعیت قرار می‌گرفت با بدترین روش ممکن با آن‌ها برخورد می‌کرد.
- گاهی اوقات دانش‌آموزان انشاهایی می‌نوشتند که ازلحاظ بقیه پانزده هم زیادش بود، ولی در کمال تعجب آقای باقریان به آن بیست می‌داد و در این وضعیت سیلی از اعتراضات به‌سوی معلم روانه می‌شد. گاهی هم موضوعات عجیب و غریب خون ما را به جوش می‌آورد. آیا موضوع «بیان

- امروز که مدرسه‌ها تمام شده به معنی واقعی کلمه همه بچه‌ها دلشان برای کلاس نگارش و معلمش آقای باقریان و البته موضوعات جذابش همانند شلغم و مدرسه یا تلفن همراه معروف تنگ شده است.
- انصافاً که ایشان واقعاً برای ما زحمت کشیدند. هیچ معلم نگارشی به‌شخصه تابه‌حال نداشتیم که کتاب نگارش را به پایان برساند! اما ایشان در حال تمام کردن کتاب هستند. در مورد درس فارسی هم نه سخت‌گیر هستند و نه بی‌خیال! ایشان ماندگارند و جوینده اسرار ماندگار و در سطح ماندگار.
- کلاس نگارش امسال با کلاس‌های نگارش سال‌های قبل تفاوت‌های بسیاری داشت. امسال معلمی سختگیر و زحمتکش داشتیم. تلاش معلم باعث شد تا ذوق و استعداد دانش‌آموزان بیشتر از همیشه خود را نشان دهد. کلاسی که می‌تواند در آینده به داشتن نویسندگانی ماهر در جامعه افتخار کند.
- همه‌چی لذت‌بخش بود به‌جز اینکه موضوع آزاد نداشتیم! با تشکر از تلاش‌ها و زحمات فراوان معلم عزیزمان.
- انسان از لحظه‌ای که به دنیا می‌آید، همواره معلمانی دارد، اما همیشه معلمانی که چگونه حرف زدن و چگونگی آداب زندگی را به ما می‌آموزند، بسیار باارزش‌تر می‌باشند که یکی از آن‌ها معلم انشا می‌باشد. امسال معلمی دلسوز و مهربان داشتیم. ما هرگز در کلاس انشا، ترس از اخراج از کلاس رانداشتیم.
- متشکرم چون به ما یاد دادید چطور قلم به دست بگیریم و افکار خود را از پل قلم به کاغذ بیاوریم.
- اشکال کلاس در این بود که نمره‌هایی که به بچه‌ها می‌دادید دلیلش را نمی‌گفتید. به نظر من اگر دلیل نمره کم گرفتن یک دانش‌آموز را می‌گفتید او سعی می‌کرد مشکلات خود را حل کند ... من در این بابت روش معلم نگارش پارسالمان جناب آقای حامدی‌کیا را که در اینجا جا دارد از ایشان تشکر کنم توصیه می‌کنم که ایشان ابتدا پس از خواندن انشا اشکالاتش را می‌گفت و از بچه‌ها نیز نظر می‌خواست و هر دانش‌آموز به نویسنده انشا یک نمره متن و یک نمره خوانش می‌داد و با توجه به نمره خودش و دانش‌آموزان نمره انشا می‌گذاشت و این‌گونه هر نفر اشکالاتش را می‌فهمید و در انشا بعدی آن را رفع می‌کرد.
- هر کلاس خوبی‌ها و بدی‌هایی دارد، اما این موضوع در رابطه با کلاس نگارش صدق نمی‌کند، زیرا این کلاس به‌قدری کامل است که نمی‌توانم عیب‌های آن را بیابم. از تأثیر نودونه درصدی آن در کنکور که بگذریم نمی‌توانیم از کاربردهای آن در زندگی بگذریم به‌عنوان مثال اگر شما در رشته ریاضی درس بخوانید و همچنین قصد داشته باشید مهندس بشوید

- شباهات مدرسه و شلغم» منصفانه است؟! واقعاً انشا نوشتن درباره این موضوع از سه امتحان ریاضی و فیزیک هم دشوارتر بود.
- زنگ انشا زنگی بود که در آن دانش آموزان از خود سبک‌های جدیدی از شعر و شاعری را تولید می‌کردند که در آن قافیه و وزن جایی نداشت و پاسخ شاعران این اشعار واقعاً سنگین، به اعتراضات ما نیز، تقلید از اشعار سپید بود. این واقعاً سخت بود که تا آخر به اشعار این دوستان گوش بدهیم و چیزی نگوییم، ولی خوشبختانه این مصیبت عظمی نیز به خیر گذشت و تمام شد. ولی با همه این موضوعات، کلاس انشای ما کلاسی سرشار از خنده و شادی و نشاط و البته ذوق شاعری برخی از دوستان بود که همیشه دانش آموزان در آن احساس آرامش داشتند.
- زنگ انشا یکی از زنگ‌های خوب هفته؛ با یکی از بهترین دبیرها بود. راستش را بخواهید، در ابتدای سال تحصیلی فکر می‌کردیم که نگارش هم درس بیخودی است و هم زنگ بیخود... ولی در هفته‌های اول سال تحصیلی، بعد از آشنا شدن با دبیر محترم و روش کار ایشان فهمیدیم که نه تنها زنگ خشکی نیست بلکه می‌تواند یکی از زنگ‌های باحال ما در هفته باشد که البته همین‌طور هم بود.
- کلاس خشکی نداشت، معلم نقاب نداشت، در کلاس آزادی پَر می‌زد و معلم باصفا و باحال بود و ... کلی صفات خوب دیگه. یکی از نکات مثبت کلاس، موضوعات عجیب ولی جذابش بود. موضوعاتی که اگر برای خود دبیر تکلیف می‌کردی، شاید او هم دستش می‌لرزید!! هرچند که ایشان به معنای واقعی استاد بودند. کلاس خیلی خوبی داشتیم. یه کلاس با کلی نمره‌های باحال؛ نمره‌هایی که شاید برای اولین بار می‌گرفتیم؛ ۱۷/۲۵، ۱۸/۷۵، ۱۹/۷۵ و ... و کلی نمره‌های درخشان دیگه! یکی از ابهاماتمون، آن ۰/۲۵ ها بود که چرا گه‌گاهی بهمون داده نمی‌شد تا ۲۰ بگیریم و... به‌هرحال کلاس نگارش امسال با همه شادی‌ها و بامزگی‌هایش، نمره‌های خوب و بدش و موضوعات عجیب و غریبش به زیبایی گذشت و دل‌مان برایش تنگ می‌شود.
- از استاد خوب و بااخلاقمون هم به خاطر تمام زحماتی که برایمان کشیدند، کمال تشکر را داریم. به پایان رسید این دفتر، حکایت همچنان باقی است ...
- کلاس انشا کلاسی همچو باد/ فضای مفرح و جذاب و شاد اولین حُسن کلاس درس‌مان/ حق نقد است و آزادی بیان خودمانی بگم همین بنده را/ چندین بار حکم دادند چه گران که چرا حرف سیاسی می‌زنی/ که چرا حرف از گرانی می‌زنی بگذریم شاید بجسم من به کار/ چون زبان سرخ دادش سر به باد گفته بودید که بگویم چند بدی/ نگاه کردم به کلاس از هر وری

اما هیچ عیبی ندیدم در کلاس/ چون شما هستید در قلب سپاه

- زنگ انشا بود. گاه دلخواه و گاه خسته‌کننده بود. معلم صورتک به رو نداشت. جمله را زیبا رقم می‌زد. متن را با آرایه آذین می‌بست. نمره‌هایش قانونی نداشت؛ ساعتی سقف نمره هجده بود. کارش تصحیح بود و در آن دستی نازک داشت و مرا حدیثی از دانش تصحیح معلم در یاد است.
- روزی از روزها معلم درمانده بود. گویا در کارش وامانده بود. در ورطه تصحیح شاهنامه حرفی به کارش بود. با خود فکر کرد و اندیشید؛ باری، پای ما را هم به میدان کشید. معلم مشکل خود را به کلاس آورده بود. به

هرکس ورقی داد و شروع کرد به تعریف و تمجید از شاهنامه چاپ مسکو. گویا از مصحح شاهنامه بیشتر خوشش آمده بود تا نویسنده! سپس گفت: «هریک ورقی در دست دارید و باید تصحیح کنید.» شروع به تصحیح کردیم. انگار فردوسی چرکنویس‌هایش را به معلم داده بود تا با آن دست‌وپنجه نرم کند! دریغ از یک کلمه که بتوان خواند. معلم انشای مرا باخبر سازید که شاگرد وفادار حقیر، هرکجا به کاری درمی‌ماند، چاره درماندگی به شیوه معلم خود می‌کند.

- ما در آینده ان‌شاءالله، مهندس یا دکتر می‌شویم نه شاعر و نویسنده؛ اما مهندسانی که با دیگر همکاران خود

اندکی تفاوت دارند؛ ما تجربه نوشتن را به دست آورده‌ایم؛ ما لذت نوشتن را چشیده‌ایم؛ ما می‌دانیم که مهندس یا پزشکی که تخصص نویسندگی هم دارد با دیگر هم‌ردیفان خود تفاوت دارد از زمین تا آسمان.

- من در آینده، هر شغلی که داشته باشم فرق نمی‌کند؛ مهم این است که به فرزند یا دانش‌آموز یا کارگر و زیردست خود احترام می‌گذارم و از او می‌خواهم که بدون هیچ ترس و دغدغه‌ای از خودش، آرزوهایش، اهدافش، خانواده‌اش برایم بگویند و یا بنویسند.
- تمام تلاش من این است که در آینده پزشک متخصص شوم؛ اما حالا که لذت نوشتن را چشیده‌ایم آن را ترک نمی‌کنم. حداقل، خاطرات روزانه‌ام را که می‌توانم بنویسم.

بیشتر از آنکه

به فکر فهماندن باشم

به فکر فهمیدن و

درک کردن

این نوجوانان

فعال و پرانرژی بودم

این جانب پیشنهاد می‌کند انجمن، در گردهمایی‌های سالانه خود، هر ساله موضوع و مسئله معینی را به بحث و بررسی بگذارد و از استادان شرکت‌کننده بخواهد تا مقالات خود را صرفاً در باب همان موضوع بنگارند. این پیشنهاد مبتنی بر این فرض است که قبلاً چنین تدبیری اندیشیده نشده باشد. نکته دیگری که ذکر آن را مفید می‌داند این است که جا دارد استادان محترم، در حفظ پیوند میان سنت و نوآوری و ایجاد توازن میان این دو جنبه، عنایت خاصی داشته باشند تا پیشرفتی مبتنی بر اصول و مبانی در عرصه زبان و ادب فارسی از رهگذر مقالات پژوهشی استادان و پایان‌نامه‌های دانشجویان این رشته عاید کشور شود. اکنون که مدیریت انجمن بر عهده استاد محترم جناب آقای دکتر میرباقری نهاده شده، بر خود واجب می‌دانم این مسئولیت را به ایشان تبریک بگویم و از نیم‌قرن، بل افزون‌تر، تلاش و همت استاد محترم جناب آقای دکتر مهدی محقق، عضو پیوسته محترم فرهنگستان زبان و ادب فارسی، در تأسیس و اداره این انجمن یاد کنم و از ایشان تقدیر کنم. برای استاد محقق دوام سلامت و طول عمر و برای ریاست جدید انجمن توفیق آرزو می‌کنم.

غلامعلی حداد عادل

رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی

<http://www.persianacademy.ir/fa/X260696.aspx>

آیین‌نامه نهایی جایزه فرهنگستان به مطبوعات

رسانه‌ها با مخاطبان پرشمار و میدان وسیع حضور و تأثیرگذاری خود می‌توانند در نگاهی از زبان فارسی و بهبود آن نقشی بی‌بدیل ایفا کنند. فرهنگستان زبان و ادب فارسی، با نگاهی به جایگاه رسانه‌ها در پاسداری از زبان و ادب فارسی، از سال ۱۳۹۲ بر آن شد تا با استفاده از فرصت برپایی نمایشگاه مطبوعات، به ارزیابی مطبوعات از حیث رعایت قواعد و ضوابط درست‌نویسی همت گمارد و با انتخاب روزنامه‌ها و خبرگزاری‌های برتر و معرفی آن‌ها، قدرشناسی خود را نسبت به پاسداران زبان و ادب و خط فارسی در حوزه مطبوعات ابراز کند. به همین منظور و برای آشنایی بیشتر صاحبان این رسانه پرمخاطب، فرهنگستان زبان و ادب فارسی آیین‌نامه جایزه فرهنگستان به مطبوعات را تهیه کرده است.

نکته قابل‌ذکر اینکه آیین‌نامه این جایزه در سال ۱۳۹۶، با افزوده شدن گزینه‌های جدید به معیارهای داوری و انتخاب برگزیدگان، تغییراتی داشته است. علاقه‌مندان می‌توانند برای مشاهده دامنه انتخاب این نشریات و معیارهای ارزیابی و جوایز به پیوند زیر مراجعه کنند.

<http://www.persianacademy.ir/fa/X2606961.aspx>

پیام دکتر حداد عادل به

دوازدهمین همایش انجمن ترویج زبان و ادب فارسی

چهارشنبه، پانزدهم شهریورماه ۱۳۹۶، دوازدهمین همایش بین‌المللی انجمن ترویج زبان و ادبیات فارسی، با حضور استادان برجسته و پژوهشگران حوزه زبان و ادب فارسی، در دانشگاه رازی کرمانشاه آغاز به کار کرد. آشنایی با پژوهش‌های جدید در گستره زبان و ادب فارسی، گفت‌وگو و تبادل نظر در عرصه‌های گوناگون زبان و ادب فارسی، ترغیب پژوهشگران جوان به ژرف‌اندیشی در پژوهش‌های فرهنگی و علمی و ادبی، و تأکید بر تقویت زبان فارسی به عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم و اثرگذار در وحدت ملی و یکپارچگی ایران از اهداف اصلی این همایش بین‌المللی بود.

دکتر غلامعلی حداد عادل، رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی، نیز در پیامی، ضمن تبریک به اعضای انجمن ترویج زبان و ادبیات فارسی و مسئولان دانشگاه رازی، نکاتی را درباره زبان و ادبیات فارسی و فرهنگستان یادآوری کرد. آنچه در پی می‌آید متن کامل پیام دکتر غلامعلی حداد عادل به دوازدهمین همایش بین‌المللی ترویج زبان و ادبیات فارسی است.

بسم الله الرحمن الرحيم

فرصت برپایی گردهمایی سالانه انجمن ترویج زبان و ادب فارسی را مغتنم می‌شمارم تا سلام و سپاس خود را به محضر اعضای محترم این انجمن و استادان و ادیبان ارجمند شرکت‌کننده در این گردهمایی تقدیم کنم و از دانشگاه رازی کرمانشاه نیز به سبب میزبانی این گردهمایی سپاسگزاری می‌نمایم.

ترویج زبان و ادب فارسی، در جمهوری اسلامی، یک وظیفه ملی در جهت تقویت هویت ملی ایرانیان است و تلاشی والا و ستودنی به شمار می‌آید. این وظیفه، به نحو عام، بر دوش همه ایرانیان و، به نحو خاص، وظیفه استادان زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه‌هاست. انجمن ترویج زبان و ادب فارسی، چنان‌که از نام آن دانسته می‌شود، می‌تواند نقش مؤثری در تحقق این امر و تأمین این مقصود داشته باشد و گردهمایی‌های سالانه نیز مجالی به دست می‌دهد تا استادان حاضر در این گونه اجتماعات علمی دغدغه‌ها و راه‌حل‌های موردنظر را مطرح سازند و اندیشه‌های خود را پس از مشورت با دیگران به مرحله عمل نزدیک سازند.

پیام فرهنگستان به مناسبت روز شعر و ادب فارسی و روز بزرگداشت استاد شهریار

بیست و هفتم شهریورماه، روز شعر و ادب فارسی و روز بزرگداشت شاعر گرانقدر، استاد سید محمدحسین شهریار را گرامی می‌داریم و این روز را به همه فارسی‌زبانان و دوستداران شعر فارسی تبریک می‌گوییم.

داناترین و فرهیخته‌ترین ملت‌های جهان ملت‌هایی هستند که هویت خویش را بر اساس اندیشه و ادبیات و هنر بنا نهاده‌اند، نه بر بنیان جنگ‌افروزی‌ها و فتوحات ظاهری و دستاوردهای مادی. شعر و ادب فارسی میراث و گنجینه بزرگ نیاکان ما و آینه هویت راستین سرزمین ماست. آنان که می‌خواهند با تجلیات حقیقی روح ایرانی در درازنای تاریخ آشنا شوند، باید به کرشمه کلمات سخنوران زبان فارسی از قبیل رودکی و خیام و فردوسی و سنایی و نظامی و خاقانی و جمال و کمال بنگرند و به زمزمه آسمانی و دل‌نشین عبارات بزرگانی چون عطار و مولوی و سعدی و حافظ و جامی و محتشم و صائب و کلیم و بیدل و فروغی و بهار و پروین و نیما و شهریار و... گوش بسپارند و پیام‌های انسانی و معنویت برآمده از اسلام را از متن این کلمات بشنوند.

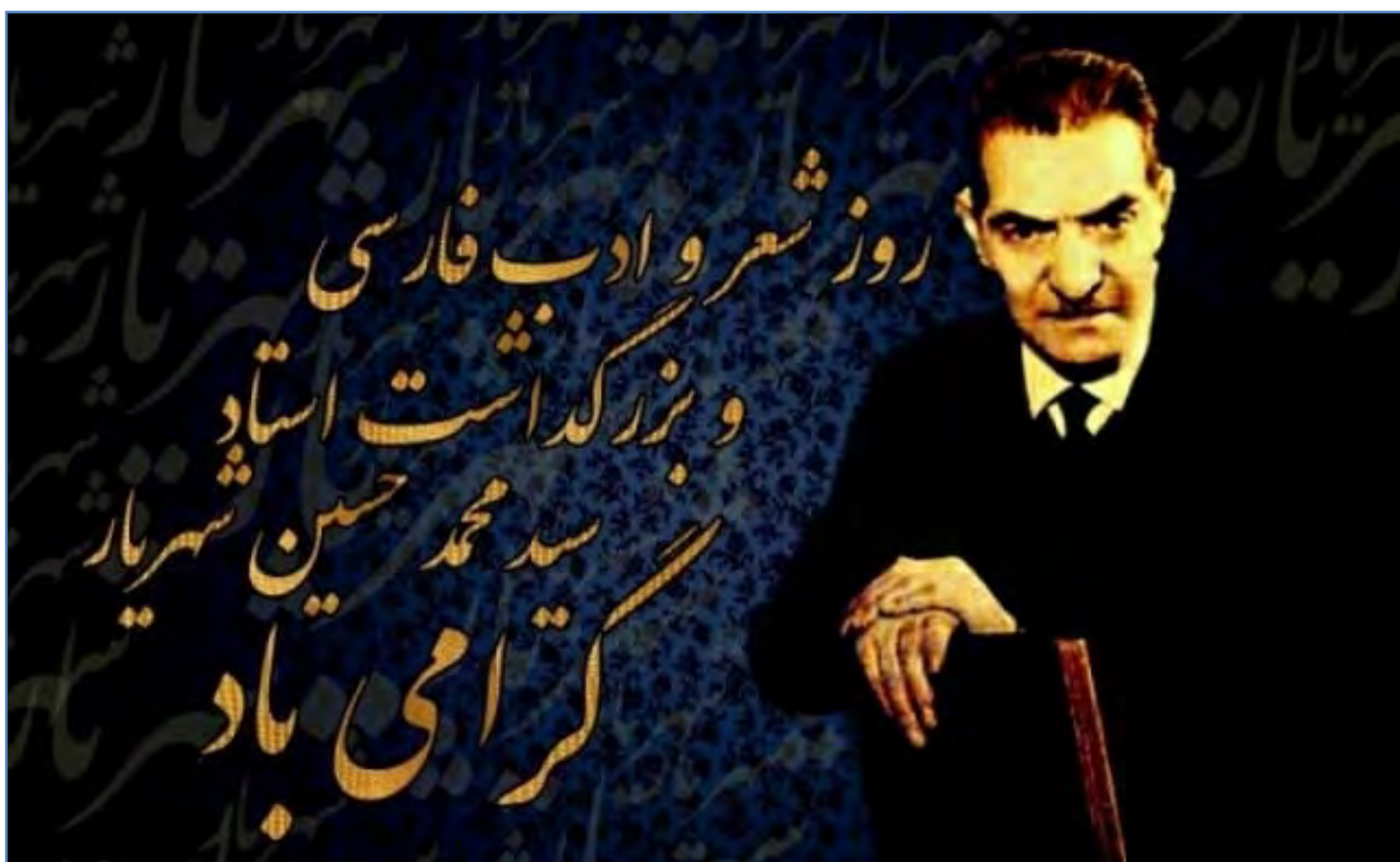
شعر و ادب فارسی منشور شگفت‌انگیزی است که پرتوهای درخشان و دلربایی از مفاهیم نغز و پرمغز را فراروی ارباب بصیرت قرار می‌دهد؛ اما آنان که اهل تأمل و تعقل بیش‌تری هستند، خیلی زود درمی‌یابند که در پسِ پشت این رنگین‌کمان چشم‌نواز و این جادوی حیرت‌انگیز واژه‌ها و نازک‌خیالی‌ها،

خورشید درخشانی به نام «هویت ایرانی» می‌درخشد و هریک از سخنوران زبان فارسی به زبان و بیانی دیگر سخنگوی یک هویت و حقیقت‌اند؛ در حقیقت، هرکدام از این بزرگان، یکی به نظمی دلربا و دیگری به نثری فاخر، آن‌یک به غزل‌خوانی و دیگری به قصیده و مثنوی و ترانه، وصف جمال و کمال و جلال یک شاهد خوب‌رو را بر زبان آورده‌اند.

اگر روز شعر و ادب فارسی به نام یکی از شهریاران قلمرو ادب فارسی، یعنی سید محمدحسین بهجت تبریزی پیوند خورده است، امری غریب نیست؛ چراکه همه بزرگان و زبان‌آوران زبان فارسی از دیرباز تا امروز پرتوهای یک خورشیدند و سخنگویان یک فرهنگ و تمدن؛ «متحد جان‌های مردان خداست». بر این اساس، بزرگداشت هریک از این بزرگان به معنی گرامیداشت همه آنان و به مثابه ارج نهادن به هویت و فرهنگی است که این سخنوران را در دامن خویش پرورده است.

روز زبان و ادب فارسی یادآور میراث گرانبهای تاریخ و نیاکان ماست. در این روز و در تمامی روزهای سال، شعر و ادب فارسی را ارج می‌نهیم که از عوامل اصلی وحدت ملی اقوام ایرانی، با زبان‌های مختلف، و سبب‌ساز همدلی و هم‌زبانی ما با پارسی‌گویان آن‌سوی مرزهاست. به روان‌مینوی همه سخنوران زبان فارسی، به‌ویژه استاد شهریار درود می‌فرستیم که شعر او آینه زلال روزگار و بخشی از حافظه تاریخی ماست. ملت ایران، به‌ویژه همدلی و همراهی‌های او را با رزمندگان اسلام در سال‌های دفاع مقدس از مرزهای این سرزمین از یاد نخواهد برد.

<http://www.persianacademy.ir/fa/X2706962.aspx>

بنیاد پژوهشی شهریار به مناسبت روز شعر و ادب فارسی

بنیاد پژوهشی شهریار برنامه «شب شعر شهریار» را به مناسبت روز شعر و ادب فارسی و روز بزرگداشت استاد سید محمدحسین شهریار، ساعت ۶ عصر روز یکشنبه ۲۱ شهریورماه سال جاری در محل بنیاد برگزار کرد. در این نشست ادبی که با حضور جمعیت بسیاری از ادب دوستان تشکیل شده بود ابتدا استاد مهرنگ به نکاتی چند در مورد شعر شهریار اشاره و سپس از اولین میهمان برنامه، خانم فقیه خواستند تا نامه‌ای را که استاد شهریار به قلم خود برای مادرشان بانو سعادت خواه به رشته تحریر درآورده بود بخوانند. سپس دیگر شاعران حاضر در مجلس اشعار خود را به سمع حاضرین رساندند. در ادامه استاد بزرگوار جناب آقای دکتر قره بگلو و سرکار خانم ترابی (خواهرزاده استاد شهریار) خاطراتی کوتاه از استاد را بیان نمودند و در خاتمه جناب آقای دکتر بزرگی به ذکر مطالبی در مورد علاقه استاد به موسیقی و شعر پرداخته و با خواندن قطعاتی از اشعار استاد برنامه به پایان رسید.

استاد سید محمدحسین شهریار

استاد بهجت فقیه

دکتر فرید بزرگی

استاد فریده ترابی

دکتر سعید قره بگلو

محیط‌های کاری منع شده‌اند، دچار نوعی محرومیت علمی و آموزشی هستند و این محرومیت نهایتاً توسعه علمی و به تبع آن توسعه فرهنگی و اقتصادی را مختل می‌کند.

وی افزود: بی‌جهت نیست که سازمان یونسکو روز ۲۱ فوریه را به‌عنوان «روز جهانی زبان مادری» مشخص کرده است و کشورها را ترغیب به تقویت زبان مادری خود می‌کند.

عطاریان در ادامه تشریح کرد: در ایران از زمانی که مدرسه دارالفنون (۱۲۳۰ شمسی) در دوره قاجار تأسیس شد، اولین معلمان مدعو که اتریشی بودند به اهمیت و نقش زبان مادری در آموزش علوم و رابطه آن با توسعه همه‌جانبه جامعه پی‌برده و در این زمینه سعی و اهتمام ویژه‌ای کردند، ازجمله آنکه جزوات و کتاب‌های آموزشی به زبان فارسی رفته‌رفته توسط این معلمان و یا مترجمان تألیف و منتشر شد.

پژوهشگر اصطلاح‌شناسی زبان فارسی ادامه داد: از سوی دیگر آنکه در ضمن ترجمه منابع کتبی و یا تقریرات معلمان در کلاس درس از فرانسه (که زبان علمی بین‌المللی آن زمان بود)، معادل‌یابی‌های بسیاری برای اصطلاحات علمی صورت پذیرفت و هسته‌های اولیه یک زبان علمی فارسی به تدریج شکل گرفت. خوشبختانه سنت آموزش علوم جدید به زبان فارسی در دوره‌های بعد مثلاً با تأسیس مؤسساتی همچون دارالمعلمین عالی و دانشگاه تهران تداوم یافت و امروزه زبان فارسی ازجمله زبان‌هایی است که دارای یک گونه علمی مستحکم و قوی است.

پژوهشگر اصطلاح‌شناسی زبان فارسی در خصوص اقدامات لازم برای گسترش و تقویت زبان علم گفت: باید با تقویت و گسترش نقش‌های سه‌گانه فرهنگستان یعنی تشویق و راهنمایی و ابزارسازی و تهیه و تألیف منابعی مانند فرهنگ‌ها و واژه‌نامه‌های تخصصی، اصطلاح‌نامه‌ها، و کتابچه‌های آموزشی در زمینه واژه‌گزینی و اصطلاح‌شناسی، انگیزش و پذیرش جامعه علمی را افزایش داد.

وی در خصوص تقویت زبان علم اضافه کرد: متخصصان و جوامع علمی باید کانون توجه و گروه هدف فرهنگستان باشند چراکه مردم در زمینه استفاده از واژه‌های علمی تابع متخصصان هستند و آن‌ها باید ضرورت واژه‌گزینی و اصطلاح‌شناسی را در آموزش و توسعه علمی دریابند و با کمک فرهنگستان مهارت لازم را در زمینه واژه‌گزینی کسب نمایند و در آن صورت، ظرفیت‌های فرهنگستان می‌تواند بیشتر صرف پژوهش، برنامه‌ریزی و نظارت شود.

عطاریان در پایان افزود: که این همه مرهون تلاش‌های بسیاری است که در طول تاریخ علمی ما شکل گرفته و لذا شایسته است که آن را ارج نهاده و به پیشبرد و ارتقای هرچه بیشتر آن کمک کنیم.

www.sccr.ir/pages/?current=search&q=&f=0 عطاریان

زبان فارسی در تولید علم از قابلیت‌های بالایی برخوردار است

دکتر رضا عطاریان پژوهشگر ارشد فرهنگستان زبان و ادب فارسی در گفت‌وگو با مرکز خبر شورای عالی انقلاب فرهنگی در خصوص مفهوم «زبان علم» گفت: در هر زبان گونه‌های کاربردی مختلفی وجود دارد چون گونه رسمی، گونه ادبی، گونه علمی و غیره و منظور از گونه‌های کاربردی زبان شیوه‌های متفاوت گفتار و نوشتار در موقعیت‌های اجتماعی مختلف است.

وی ادامه داد: از ویژگی‌های «زبان علم» و یا به عبارت دقیق‌تر گونه علمی در هر زبان این است که درعین حال که از قواعد کلی آن زبان تبعیت می‌کند، دارای استثناها و شیوه‌ها و قواعد و واژگان خاص خود است که البته این قواعد و واژگان با توافق ضمنی و جمعی جامعه علمی به وجود آمده و استاندارد شده است.

پژوهشگر ارشد گروه واژه‌گزینی فرهنگستان زبان و ادب فارسی گفت: بر اساس آمار ارائه‌شده در «اتنولوگ» (Ethnologue) که پایگاه اطلاعاتی معتبری در زمینه رده‌شناسی زبان‌هاست، حدود هفت هزار زبان در دنیا وجود دارد که از این تعداد ۳۸۶۶ زبان، دارای نظام نوشتاری هستند و از آن میان هم فقط تعداد محدودی از گونه علمی برخوردارند.

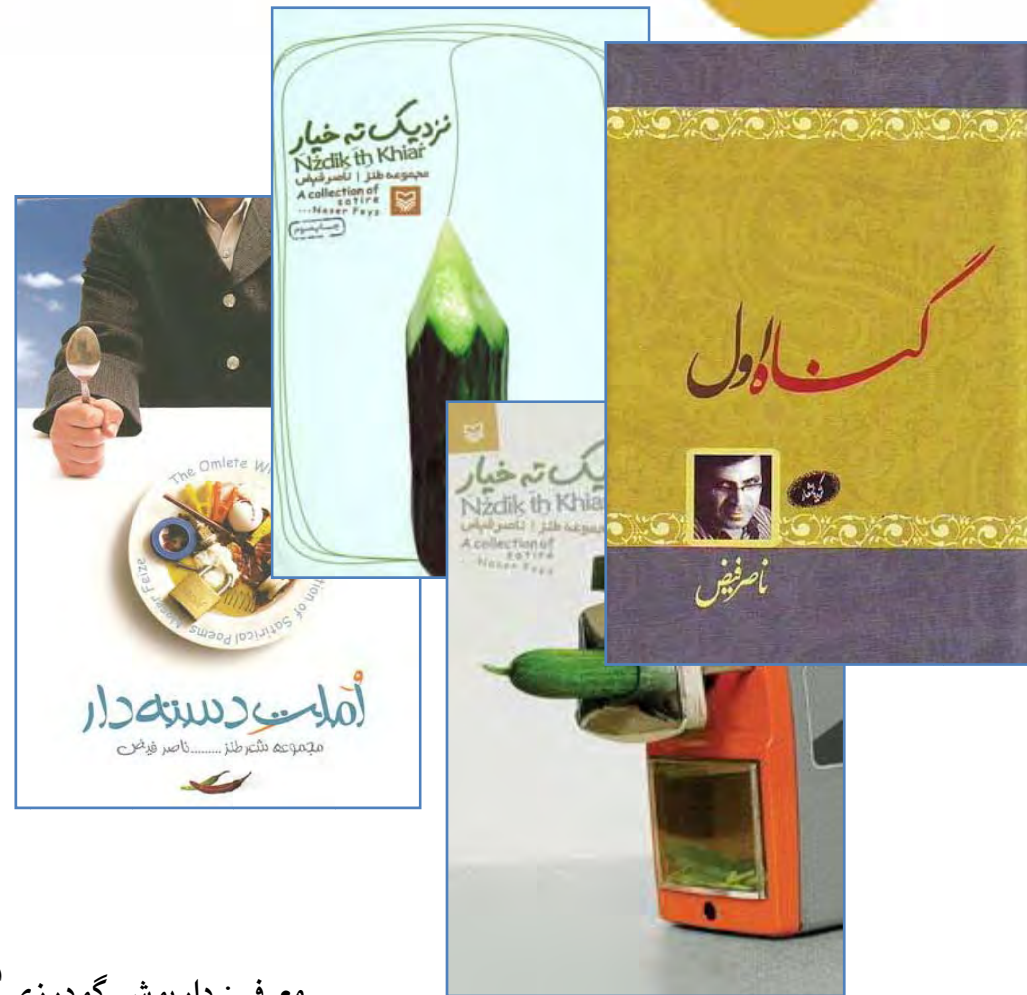
پژوهشگر اصطلاح‌شناسی زبان فارسی اظهار داشت: اصولاً تقویت زبان مادری و ایجاد یک گونه علمی در ساختار آن به توسعه بیشتر علمی و فرهنگی جوامع کمک می‌کند و بدین جهت برخی از کشورها در مسیر توسعه علمی خود ترجیح داده‌اند که یک زبان خارجی را به‌عنوان زبان علمی انتخاب کنند مانند هند و پاکستان و اما کشورهای دیگری چون ژاپن، ایران و ترکیه تلاش کرده‌اند تا با بالا بردن قابلیت‌های زبان مادری آن را تا حد «زبان علم» ارتقا بخشند.

عطاریان با تأکید بر تقویت زبان مادری گفت: کریستین گالینسکی رئیس «اینفوترم» (Infoterm) (سازمان جهانی اصطلاح‌شناسی وابسته به سازمان یونسکو) معتقد است که کشف دنیای خارج در مرحله اول از طریق زبان مادری ایجاد می‌شود و بنابراین کسانی که زبان مادریشان از نظر اصطلاحات تخصصی، آن‌طور که باید و شاید، توسعه نیافته است یا آن‌هایی که از به کار بردن زبان مادری خود در آموزش، دسترسی به اطلاعات یا تعامل در

باید که شیوه سخنم را عوض کنم
گاهی برای خواندن یک شعر لازم است
از هر سه انجمن که در آن شعر خوانده‌ام
در راه اگر به خانه یک دوست سر زدم
وقتی چمن رسیده به اینجای شعر من
پیراهنی به غیر غزل نیست در برم
«دستی به جام باده و دستی به زلف یار»
شعرم اگر به ذوق تو باید عوض شود
دیگر زمانه شاهد ایات زیر نیست
مرگا به من که با پر طاووس عالمی
وقتی چراغ مه شکنم را شکسته‌ام
عمری به راه نوبت ماشین نشسته‌ام
تا شاید اتفاق نیفتد از این به بعد
با من برادران زخم خوب نیستند
دارد قطار عمر کجا می‌برد مرا؟
ورنه ز حول مرگ زمانی هزار بار

می‌خواهمت، می‌دانی اما باورت نیست
دیگر شدی -هرچند- اما من همانم
من دوستت دارم تمام حرفم این است
من آسمانی بی‌کران، روحی بلندم
ای کاش در آغاز با من گفته بودی

شد شد، اگر نشد دهنم را عوض کنم
روزی سه بار انجمنم را عوض کنم
آنگه مسیر آمدنم را عوض کنم
این بار شکل در زدنم را عوض کنم
باید که قیچی چمنم را عوض کنم
گفتی که جامه کهنم را عوض کنم
پس من چگونه پیرهنم را عوض کنم؟
باید تمام آنچه منم را عوض کنم
وقتی که شیوه سخنم را عوض کنم
یک موی گریه وطنم را عوض کنم
باید چراغ مه شکنم را عوض کنم
امروز می‌روم لگنم را عوض کنم
روزی هزار بار فنم را عوض کنم
باید برادران زخم را عوض کنم
یارب عنایتی ترنم را عوض کنم
مجبور می‌شوم کفنم را عوض کنم

معرفی: داریوش گودرزی^۱

ناصر فیض (قم ۱۳۳۸) کارشناس زبان و ادبیات فارسی، دبیر هنرستان موسیقی صداوسیما (از ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۵)، شاعر و طنزپرداز موفقی است که در زمینه ترجمه نیز تجربه‌های درخوری دارد. فیض در آغاز به سرودن غزل پرداخت اما به تدریج به طنزپردازی روی آورد و در حال حاضر، غالب فعالیت‌های خود را در این حوزه متمرکز نموده است. ازجمله عناوین و مسئولیت‌های وی می‌توان به این موارد اشاره کرد: مسئول واحد ادبیات حوزه هنری قم (۱۳۷۲)، مدیر اجرایی دفتر طنز حوزه هنری کشور (از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵)، برگزیده سومین جشنواره ملی شعر فجر در بخش شعر اجتماعی، شایسته تقدیر بیست‌وششمین دوره کتاب فصل برای انتشار کتاب «فیض بوک» (۱۳۹۲) و دریافت نشان درجه یک هنری معادل دکتری از وزارت ارشاد به تأیید وزارت علوم و فرهنگستان هنر (در سال ۱۳۹۶).

آثار:

الف) **سروده‌ها:** «گزیده غزل» (گزیده ادبیات معاصر) (نیستان ۱۳۷۹)، «املت دسته‌دار» (سوره مهر ۱۳۸۴)، «گناه اول» (تکا ۱۳۸۷)، «فیض بوک» (سوره مهر ۱۳۹۳)، «نزدیک ته خیار» (سوره مهر ۱۳۹۴)، فیضاً له (قاف ۱۳۹۵).

ب) **ترجمه‌ها:** «دست‌هایم را برای تو می‌آورم» (ترجمه شعر معاصر ترکیه) (مرکز ۱۳۷۹)، «اگر کمونیسم بیاد» (ترجمه از ترکی استانبولی، مجموعه داستان طنزآمیز مظفر ایزگو) (زعیم ۱۳۸۲)

^۱ کارشناس ارشد و دبیر زبان و ادبیات فارسی منطقه دو آموزش و پرورش شهر تهران

فرهنگستان زبان و ادب فارسی
گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

خبرنامه

سخن پایانی

خبرنامه گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی فرهنگستان، شماره ۳۷، شهریور ۱۳۹۶

اطلاعیه

سید محمدحسین بهجت تبریزی

شهریار
متخلص به

(۱۲۸۵ - ۱۳۶۷ هجری شمسی)

بیست و هفتم شهریورماه، روز شعر و ادب فارسی و
روز بزرگداشت شاعر گرانقدر، استاد شهریار

مناجات بامولی الموالی علی

علی ای همای رحمت تو چه آیتی، فدای
دل اگر فدای منم هم در رخ عیین
بند که در عالم از زلفانمان
مگر از سحاب رحمت تو باری ازین دور
بجز از رخ عی که گوید بهر که قاتل من
بر دل از گدای مسکین در خانه عی زن
بجز از رخ که در دهر بر لب لباب
چو بدوست عهد بند ز میان پاکان
نه خدا تو نه من خولد نه بزر تو نه من گفت
بر چشم خورشید من هدای رحمت
بامیه که است به برسد نکایت
چو تو نه قصه بگردان بدعا مستندان
چه زخم چو نار هر دم ز زلف زرق اودم
(همه شب در این بزم که نسیم صبحگاه
ز زلف مرغ با حق بشنو که در دل نب
غم دل بدست کفن چه خوشتر نهی را)

بهمن ۱۳۹۶

دستخط استاد شهریار

جمهوری اسلامی ایران

فرهنگستان زبان و ادب فارسی

برگه ثبت نام برای ارتباط مستمر با گروه در
فرهنگستان زبان و ادب فارسی

اطلاعات فردی	اطلاعات شغلی
نام و نام خانوادگی:	میزان تحصیلات:
نام پدر:	رشته تحصیلی:
شماره شناسنامه:	شغل:
تاریخ تولد:	شهر محل خدمت:
محل تولد:	منطقه و واحد خدمت:
شماره تماس:	علاقه:
نشانی:	نشانی پیام‌نگار:

برای آگاهی از اخبار گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی
به کانال خبرنامه در نشانی زیر پیوندید:

<https://telegram.me/xabarname>

همچنین می‌توانید با ارسال پیامک به شماره ۰۹۹۰۳۵۸۹۹۱۲ پیوند کانال
خبرنامه را دریافت کنید.

تماس با ما:

فرهنگستان زبان و ادب فارسی
گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی

ارتباط با خبرنامه: ۴۸ - ۸۸۶۴۲۳۳۹

داخلی ۴۲۶

وبگاه فرهنگستان:

www.persianacademy.ir